

**M A S A R Y K O V A
U N I V E R Z I T A**

FILOZOFICKÁ FAKULTA

**Poměr víry a rituálu
v záznamech inkvizičních
výpovědí: toulouský registr
z let 1273-1282 perspektivou
komputační textové analýzy**

Bakalářská diplomová práce

VÍTĚZSLAV DOSTÁL

Vedoucí práce: Mgr. Tomáš Hampejs, Ph.D.

Ústav religionistiky
Program Religionistika

Brno 2023

MUNI
ARTS

Bibliografický záznam

Autor:	Vítězslav Dostál Filozofická fakulta Masarykova univerzita Ústav religionistiky
Název práce:	Poměr víry a rituálu v záznamech inkvizičních výpovědí: toulouský registr z let 1273-1282 perspektivou počítačnické textové analýzy
Studijní program:	Religionistika
Vedoucí práce:	Mgr. Tomáš Hampejs, Ph.D.
Rok:	2023
Počet stran:	84
Klíčová slova:	víra a rituál, inkvizice, kataři, valdenští, Francie 13. století, Languedoc, strojové zpracování textu

Bibliographic record

Author: Vítězslav Dostál
Faculty of Arts
Masaryk University
Department for the Study of Religions

Title of Thesis: Proportion of belief and ritual in inquisition records: Toulouse register (1273-1282) from the perspective of computational text analysis

Degree Programme: Study of Religions

Supervisor: Mgr. Tomáš Hampejs, Ph.D.

Year: 2023

Number of Pages: 84

Keywords: belief and ritual, inquisition, Cathars, Waldensians, 13th century France, Languedoc, computational text analysis

Anotace

Tento projekt se zaměřuje na analýzu toulouského inkvizičního registru popisujícího období 1273-1282. Ten zahrnuje zejména procesy s katary, marginálně také s valdenskými. Obě skupiny se vyznačují kromě heterodoxní věrouky také specifickými rituály (křest duchem svatým, políbení pokoje apod.). V rámci práce bych chtěl zkoumat, jak jsou proporcionálně zastoupena v jednotlivých výpovědích, ale i v celém korpusu, svědectví o tom, čemu lidé věřili a co lidé naopak dělali (jejich ritualizované jednání, ale také běžné činy). Obsahovou a částečně diskurzivní analýzu pramene uchopím zejména pomocí komputačních metod z oblasti zpracování přirozeného jazyka. Cílem projektu je vytvořit statistické profily registru vzhledem k vybraným vzorům náboženského jednání a myšlení, přičemž tyto profily chci interpretovat v širších historických souvislostech studia středověké náboženské kultury mezi ortodoxií a heterodoxií. Projekt může obohatit současné poznání středověkých heterodoxních skupin skrze kvantitativní modely odrážející myšlení a chování jejich členů a praxi vedení inkvizičních záznamů.

Abstract

This project focuses on the analysis of the Toulouse Inquisition Register describing the period 1273-1282. This mainly involves processes with the Cathars, and to the lesser extent with the Valdensians. In addition to heterodox beliefs, both groups are also characterized by specific rituals (baptism with the Holy Spirit, kissing of peace, etc.). This project examines how testimonies about what people believed and what people did (their ritualized actions, but also ordinary actions) are proportionally represented in individual depositions, but also in the entire corpus. I will carry out the content analysis and partially discourse analysis of the source mainly using computational methods from the field of natural language processing. The goal of the project is to create statistical profiles of the register with regards to selected patterns of religious behaviour and thinking, and I want to interpret these profiles in the broader historical context of the study of medieval religious culture between orthodoxy and heterodoxy. The project can enrich the current knowledge of medieval heterodox groups through quantitative models reflecting the thinking and behaviour of their members and the practice of keeping inquisitional records.

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou diplomovou práci na téma **Poměr víry a rituálu v záznamech inkvizičních výpovědí: toulouský registr z let 1273-1282 perspektivou počítačové textové analýzy** zpracoval sám. Veškeré prameny a zdroje informací, které jsem použil k sepsání této práce, byly citovány v textu a jsou uvedeny v seznamu použitých pramenů a literatury.

V Brně 8. září 2023

.....
Vítězslav Dostál

Poděkování

Chtěl bych poděkovat svému vedoucímu práce Mgr. Tomáši Hampejsovi, Ph.D. za jeho trpělivost a poskytnutí cenných připomínek při přípravě této práce. Děkuji také své snoubence Olze, že během náročného období realizace této práce nezrušila svatební přípravy.

Obsah

Seznam obrázků	13
Seznam tabulek	14
Seznam příloh	15
1 Úvod	16
2 Metodologie	19
2.1 Předmět zkoumání: víra a rituál	19
2.2 Jednotka zkoumání: kapitola a depozice	20
2.3 Identifikace víry a rituálu v prameni	20
2.4 Limity použité metodologie	21
3 Historické pozadí	23
3.1 Dvanácté a třinácté století v náboženských dějinách Evropy	23
3.2 Languedoc	24
3.3 Kataři	25
3.4 Valdenští	29
4 Pramen	31
4.1 Výslech a dotazování	31
4.2 Analýza otázek	33
4.3 Obsah pramene	33
5 Analýza pramene	35
5.1 Struktura pramene	35
5.2 Vytvoření korpusu	36
5.3 Počty slov v kapitolách a depozicích	38
5.4 Frekvence slov	40
5.5 Výskyty sloves	41
5.6 Četnosti rituálů	43
5.7 Četnosti osobních věroučných postojů	49

6	Zpracování výsledků a diskuse	56
6.1	Poměr víry a rituálu	57
7	Závěr	61
	Použité zdroje	63
Příloha A	Struktura pramene: přehled kapitol, depozic a vyslýchaných	65
Příloha B	Počty tokenů v jednotlivých kapitolách	74
Příloha C	Textové vzory užité pro identifikaci víry a rituálu	78
Příloha D	Body udělené kapitolám v jednotlivých kategoriích víry a rit.	80

Seznam obrázků

Graf 1	Počet tokenů v jednotlivých kapitolách	39
Graf 2	Počet tokenů v jednotlivých depozicích napříč kapitolami (bez shrnutí)	39
Graf 3	Počet tokenů ve shrnutích jednotlivých kapitol	39
Graf 4	Výskyt slovesa <i>adore</i> v jednotlivých kapitolách a ve shrnutí	45
Graf 5	Distribuce vybraných prohlášení týkajících se víry	55
Graf 6	Body udělené kapitolám v jednotlivých kategoriích víry a rituálu	59
Graf 7	Součty bodů v souhrnných kategoriích udělené jednotlivým kapitolám	59
Graf 8	Procentuální zastoupení kategorií v rámci každé kapitoly	59
Graf 9	Procentuální zastoupení souhrnných kategorií v rámci každé kapitoly	59
Graf 10	Poměr kategorií v rámci každé kapitoly normalizovaný počtem tokenů kapitoly	60

Seznam tabulek

Tabulka 1 Četnosti slovesných tvarů	42
Tabulka 2 Hlavní témata kapitol, které neobsahují sloveso adore	44
Tabulka 3 Kategorizace věroučných postojů v jednotlivých kapitolách	53

Seznam příloh

Přílohy v textu

Příloha A	Struktura pramene: přehled kapitol, depozic a vyslýchaných	65
Příloha B	Počty tokenů v jednotlivých kapitolách	74
Příloha C	Textové vzory užité pro identifikaci víry a rituálu	78
Příloha D	Body udělené kapitolám v jednotlivých kategoriích víry a rituálu	80

1 Úvod

Je v povaze člověka zajímat se o lidské dějiny a tímto způsobem se pokusit snad také trochu porozumět sobě samému i ostatním. Při zkoumání historických událostí, zejména těch spadajících do doby dávno minulé, se badatelé velmi často potýkají s nedostatkem pramenů, v nichž by našli odpovědi na své otázky, jejichž řešení tak usilovně hledají. Když se řekne inkvizice ve Francii 13. století, jsem přesvědčen, že mnohé překvapí (obdobně jako to kdysi překvapilo mě), že se nám dochovaly výpovědi svědků i podezřelých, a to navíc v poměrně hojném množství. A právě toto množství může na jedné straně být inspirací k rozsáhlému studiu, avšak na druhé straně také představovat metodologickou výzvu. Inkviziční registry, jak tyto dokumenty nazýváme, jsou totiž charakteristické tím, že obsahují velké množství individuálních detailních informací, jejichž celkové zhodnocení nemusí být proto vůbec jednoduché.

Historiografie převážně užívala prameny tohoto typu ke kulturnímu a sociálně antropologickému výzkumu, tedy vesměs byly analyzovány kvalitativně. Je zřejmé, že v textu se nám otevírají zprostředkovaná svědectví o lidských životech: o tom, co lidé viděli, slyšeli, konali, a mnohdy snad také o tom, co cítili, co si mysleli a v co (případně čemu) věřili. Dále mezi odborníky panuje přesvědčení, že inkvizitoři obraceli spíše pozornost k činům a rituálům, nežli k osobní víře a představám.¹ Jakým způsobem však k tomuto přesvědčení vědecká komunita došla? Dá se důvodně předpokládat, že badatelé přistoupili k inkvizičním registrům metodou „blízkého čtení“ (*close reading*) a postupně získali celkovou představu o jejich obsahu. Můžeme se však dopátrat k těmto výsledkům také jinak? Co když dovolíme počítači, aby vstoupil do hry?

Podle Hampejse a Chalupy lze obecně v pramenech nalézt kromě jejich intencio-
nálního sdělení také další roviny, které odhalí až kombinace čtení v různých měřítcích.² Zatímco při klasickém „blízkém čtení“ (*close reading*) historických pramenů, jak to pojmenoval Moretti,³ je text v zásadě hermeneuticky zpracován ve svém historickém kontextu, při „vzdáleném čtení“ (*distant reading*) mohou změnou perspektivy vytanout v popředí nové souvislosti a ty původní ustoupit do pozadí. Právě o kombinaci čtení vybraného inkvizičního registru v různých měřítcích bych se v této bakalářské diplomové práci chtěl pokusit. V pilotním explorativním výzkumu ověřím, zda na základě počítačích metod, jsem schopen nabídnout nový pohled na analyzovaný inkviziční pramen, který bude v souladu s dosavadním bádáním, avšak nabídne přesnou (v rámci možností dané metodologie) kvantifikaci vybraných jevů a tím i jejich novou porovnatelnost. Otevírám tak problematiku nasazení výpočetního zpracování textu při

---

¹ Robert Ian Moore, *The Origins of European Dissent*, Allen Lane 1985, 204.

² Tomáš Hampejs, Aleš Chalupa, „Formalizující modelování v neintencionální historii náboženství: Transdisciplinarita mezi přírodní vědou a historickou religionistikou?“, *Religio* 26/2, 2018, 109.

³ Franco Moretti, „Conjectures on World Literature“, *New Left Review* 1, 2000, 56.

výzkumu inkvizičních záznamů a ověření validity užití tohoto přístupu na výzkumné otázce distribuce víry a rituálu uvnitř vybraného pramene. Pramen, na který bude soustředěna veškerá pozornost, je k dispozici v kritickém vydání jako 147. svazek edice *Studies in the History of Christian Traditions* z pera Petera Billera, Cateriny Bruschi a Shelagha Sneddona.⁴ Zachycuje kolem dvou set výpovědí před inkvizitory.

Nejnovější edice pramene s názvem *Inquisitors and Heretics in Thirteenth-Century Languedoc* obsahuje spolu s překladem pozdějšího přepisu původního latinského textu také precizní úvod do celého pramene mapující jeho historii, dobovou situaci, způsoby vedení tehdejších výslechů i rozbor případných chyb na straně písařů. Je zřejmé, že žádný pramen není přímým odrazem historické reality osob, které zapříčinily jeho vznik, nýbrž slouží pouze jako určité vodítko k její rekonstrukci. Analogicky jednotlivé výpovědi nemají jednoduchou příčinnost vedoucí prostě k myšlenkovému světu toho, koho myšlenky nesou. Na jejich vzniku i obsahu se často podílelo více osob (např. tázající, či zapisovatelé) sledujících vlastní cíle. Nelze jej tedy uchopit bez celkového kontextu soudního přelíčení, za kterým lze dále sledovat řadu dalších faktorů.

Zbíral definuje inkviziční záznamy jako soudně-policejní (notářské) dokumenty vyhotovené pro potřeby trestněprávních procesů.⁵ Zabývá se také jejich zkresleními, ke kterým docházelo na různých úrovních (např. překlad z vernakulárního jazyka, předpojatost vyslyšajícího, výběr jeho otázek či nerovnost v postavení obou stran), kterým je třeba systematicky rozumět při pokusech o rekonstrukci sociální a významově žité reality jak inkvizitorů, tak vyšetřovaných. Silným zdrojem struktury ve studovaných dokumentech je následování vyšetřovacích protokolů.⁶ Ty můžeme poznat jak ze samotných dokumentů, tak přímo z dochovaných příruček. V případě diskutovaného pramene jde zejména o manuál *Ordo processus Narbonensis* a jeho mladší derivát *Doctrina de modo procedendi contra hereticos*. Zbíral doplňuje, že když „inkvizitoři ve výpovědi identifikovali nějaký často se opakující rituál či představu, běžně nevyžadovali, aby notář slova vypovídajícího zaznamenal přesně. Místo toho se prostě použil přehledný předpřipravený text. Často se lze proto setkat s úryvkem, jež se doslovně či takřka doslovně opakují ve výpovědích různých osob.“⁷ Právě strukturovanost registrů z nich činí vhodný podklad pro komparativní analýzy počítačnými metodami.

Již bylo řečeno, že v prameni můžeme nalézt zprostředkovaná svědectví o lidských životech, tedy o tom, co lidé dělali, ale také o tom, čemu věřili. Jedna věc však je

⁴ Peter Biller, Caterina Bruschi, Shelagh Sneddon (eds), „Edition and Translation of Doat 25–26“, in: *Inquisitors and Heretics in Thirteenth-Century Languedoc: Edition and Translation of Toulouse Inquisition Depositions, 1273–1282*, Brill 2011, 129–979.

⁵ David Zbíral, „Inkviziční záznamy jako pramen historického bádání: Možnosti, omezení, strategie čtení“, *Dějiny – teorie – kritika* 9/2, 2012, 194.

⁶ Peter Biller, Caterina Bruschi, Shelagh Sneddon (eds), „Interrogation, notaries and witnesses“, in: *Inquisitors and Heretics...*, 67–70.

⁷ David Zbíral, „Inkviziční záznamy...“, 203.

vědět, že k určitému vzoru lidského chování docházelo – a jistě mnoho takových konkrétních příkladů lze nalézt v odborné literatuře zabývající se inkvizicí – úplně jinou rovinu vzhledu však získáme, pokud jsme schopni zjistit, jak často ke konkrétnímu jevu (na základě pramene) docházelo a přiřadit mu tak specifickou váhu. Provést kvantifikaci jevů je pochopitelně možné i na základě blízkého čtení dokumentu. Cílem této práce je však snaha výzkumnou otázku poměru víry a rituálu rozhodnout automatizovaně (strojově) a tím demonstrovat praktičnost a užitečnost vybraných metod zpracování přirozeného jazyka pro řešení obdobných typů problémů. Práce se v jistém slova smyslu pokouší naznačit možný nový směr analýzy. Chce zkoumat cestu k dalšímu studiu pramenů v době, kdy již středověké prameny byly kriticky vydány i pečlivě zanalyzovány četnými skupinami badatelů metodami blízkého čtení.

Spolu s tím však bude věnován také prostor samotné otázce víry a rituálu a jejich distribuci napříč pramenným textem. Tvzení, že větší pozornost byla věnovala rituálům než představám,⁸ bude v rámci vybraného pramene prověřeno. Cílem této práce je rovněž pokusit se kvantifikovat, nakolik byla ve studovaném registru pozornost vůči rituálům větší. Zároveň bych chtěl pomoci četností slov a frází, které se ukáží být nosné pro identifikaci jak rituálů, tak postojů víry, určit, které vzorce lidského chování a v jaké míře se v textu vyskytují. Tímto má práce může přímo přispět do studia středověké hereze.

Nyní stručně k jednotlivým kapitolám. Hned po úvodu, který obsahuje formulaci výzkumného problému, a obecné metodologii (kapitola 2), může čtenář nalézt statě, které se věnují způsobu získání relevantních dat. Historický úvod (kapitola 3) objasňuje, jaká data lze v prameni očekávat. Pojednání o prameni (kapitola 4) se zabývá jeho strukturou a obsahem, přičemž metodologicko-analytická kapitola 5 vysvětluje a ukazuje, jakým způsobem byl vytvořen digitální korpus a které rituály a věroučné postoje (včetně odpovídajících četností) jsou v něm přítomny. Závěrečná analýza výsledků je spojena se syntézou dat a diskusí (kapitola 6). Klíčová fakta jsou shrnuta v závěru (kapitola 7). Ačkoliv práce se bude zabývat jen jedním pramenem, její ambice částečně směřují i k dalším textům podobného typu. Algoritmy sestavené v programovacím jazyce Python, které může čtenář nalézt na mém githubu,⁹ jsem se proto pokusil napsat dostatečně obecně, aby byly snadno upravitelné a rozšiřitelné pro další analýzy nad obdobnými prameny. Rozsáhlejší tabulky popisující strukturu pramene může čtenář najít v sekci příloh.

---

⁸ Tamtéž, 205.

⁹ Vítězslav Dostál, *vitadostal/Heterodoxy*, <<https://github.com/vitadostal/Heterodoxy>>, 8. 9. 2023.

2 Metodologie

Již v úvodu bylo vysvětleno, že cílem této práce je v rámci pilotního projektu ověřit a prakticky ukázat, zda otázku poměru víry a rituálu v konkrétním prameni z Francie 13. století lze smysluplně adresovat pomocí kvantitativních počítačích metod, z definice spadajících do oblasti vzdáleného čtení. Předpokládám, že tato práce pomocí uvedených metod potvrdí větší přítomnost rituálu v celém prameni a nabídne konkrétní číselně vyjádřitelný poměr. Zároveň poskytne technické nástroje (zejména počítačový kód), které by s jistými omezeními mohly být aplikovatelné také na prameny podobného typu. Nyní zbývá objasnit, jak celý proces bude realizován v jednotlivých dílčích krocích a které metody a redukce budou v těchto krocích uplatněny.

2.1 Předmět zkoumání: víra a rituál

Pojem rituál – jeden ze základních v religionistice – byl historicky nahlížen z mnoha úhlů: od analytického termínu využívaného v 19. století k identifikování univerzální kategorie lidské zkušenosti přes funkcionalistické zkoumání rituálních aktivit až po antropologické vnímání rituálu jako základního prvku v dynamice kultury.¹⁰ Pro účely této práce mi však postačí velmi jednoduchá definice, kdy rituál pojmu jako repetitivní vzorec lidského chování vyskytujícího se v náboženském kontextu, přičemž toto chování vykazuje jistou míru standardizace. Za základ rituálního chování tedy považuji *činnost*. Abych získal základní představu o tom, jaké rituály kataři či valdenští – tedy dvě skupiny nejvíce relevantní k mému prameni – vykonávali, provedu nejprve rešerši. Vzory rituálního chování všeobecně známé z odborné literatury se pak pokusím identifikovat také v prameni.

S rituálem úzce souvisí také pojem mýtus, který je v této práci reflektován ve formě věroučných postojů. Otázkou však zůstává, do jaké míry běžní křesťané ve 13. století měli vůbec potřebu analyzovat to, čemu věřili, a zda vůbec vnímali své náboženské rituální chování jako vyvěrající z věroučného systému, což je postoj mnohem více charakteristický pro pozdější protestantismus. I v tomto případě proto zůstanu u jednoduché definice: v prameni mě budou zajímat místa, která nejsou spjata s činností (rituálem), avšak lidé zde vyjadřují své náboženské *představy* a domněnky. V oblasti obecně známých věroučných stanovisek může opět pomoci odborná literatura, v případě jemnějších a osobitějších názorů a přístupů bude třeba být pozorný a vnímavý při prohledávání pramenného textu. Do kategorie víry nebudu zahrnovat otázky důvěry ve druhé lidi, pokud se explicitně nejedná o příklady nedůvěry vůči oficiální církvi.

---

¹⁰ Iva Doleželová, „Rituál“, in: Zdeněk R. Nešpor, David Václavík a kolektiv, *Příručka sociologie náboženství*, Praha: Sociologické nakladatelství, 2008, 134.

Za jeden výskyt víry, potažmo jeden výskyt rituálu bude považováno nalezení místa v dokumentu, v jehož bezprostředním okolí je pojednán takový vzorec lidského chování, který spadá do jedné ze dvou výše uvedených kategorií.

2.2 Jednotka zkoumání: kapitola a depozice

Již bylo řečeno, jak vypadá jeden výskyt víry či rituálu v textu. Je však třeba objasnit, v jakém celku bude počet jednotlivých výskytů analyzován. Jeden z možných způsobů, který se přímo nabízí, je spočítat všechny výskyty víry a rituálu napříč celým pramenem a tyto četnosti vzájemně porovnat, o což se v této práci bezesporu také pokusím. Problém takového přístupu však je, že nevěnuje dostatečnou pozornost konkrétním výsledkům a jeden výsledek velmi bohatý například na rituál může snadno posunout váhy v celém prameni.

S ohledem na strukturu pramenného textu,¹¹ v němž rozeznávám *kapitoly* (soubor výpovědí povětšinou jednoho člověka) a *depozice* (jedna konkrétní výpověď z onoho souboru) jsem se rozhodl primárně zaměřit na poměr víry a rituálu na úrovni jednotlivých kapitol. Důvody k tomu jsou dva. Jednak předpokládám, že opakované vyslýchání stejného jedince může přinést na přetřes stejná a vzájemně provázaná témata, tudíž jednotlivé kapitoly se mi jeví jako vzájemně snadněji porovnatelné celky, a jednak mi toto řešení přijde po technické stránce snadněji realizovatelné na omezeném prostoru této práce.

Pro srovnání poměru víry a rituálu v jednotlivých kapitolách mezi sebou navzájem provedu normalizaci výsledků na základě počtu slov v jednotlivých kapitolách.

2.3 Identifikace víry a rituálu v prameni

Část výzkumu realizovanou v prostředí jazyka Python¹² zahájím sestavením korpusu, jenž bude obsahovat jak jednotlivé kapitoly, tak jednotlivé depozice, navíc v různých verzích (například verze bez interpunkčních znamének pro snadné zjištění počtu slov). Technikou *part of speech tagging*¹³ se pokusím doplnit k jednotlivým slovům jejich slovní druhy, přičemž se zaměřím na slovesa jako nositele děje, neboť mají potenciál identifikovat jednotlivé rituály. Získaný seznam nejčastějších sloves v prameni manuálně projdu (včetně jejich kontextu u jistého množství zástupců). Vedle toho proběhne

---

¹¹ Podrobněji v kapitole 5.1.

¹² *Python Release Python 3.10.6*, <<https://www.python.org/downloads/release/python-3106>>, 8. 9. 2023.

¹³ Steven Bird, Ewan Klein, Edward Loper, „Categorizing and Tagging Words“, in: *Natural Language Processing with Python*, <<https://www.nltk.org/book/ch05.html>>, 8. 9. 2023.

standardizace slov pomocí *stemmingu*¹⁴ a vyhledání četností jednotlivých kořenů slov napříč celým korpusem metodou *term frequency-inverse document frequency*¹⁵, která dokáže identifikovat klíčová slova pro jednotlivé depozice.

Předpokládám, že blízké čtení částí pramene, na které výše uvedené metody poukází (například kontexty výskytu významných sloves či kontexty výskytu klíčových slov), mi umožní zpřesnit vyhledávané vzorce a nalézt další slova či fráze, které jsou relevantní pro odhalení výskytu víry či rituálu. Z toho vyplývá, že se nechci dopředu omezit na seznamy vybraných sloves či frází, nýbrž chci svoji metodu aktualizovat na základě úspěchů či neúspěchů předchozích pokusů, z části se tedy bude jednat o kreativní iterativní proces postavený na zpětné vazbě.

Cílem tohoto procesu bude sestavení regulárních výrazů,¹⁶ jejichž přítomnost v textu (v ideálním případě jednoznačně) identifikuje výskyt konkrétního rituálu či věroučného postoje. Pro každý typ rituálu či víry budou tedy existovat specifické regulární výrazy, přičemž samotné typy rituálů a víry budou stanoveny na základě odborné literatury s přihlédnutím k informacím, které vyplynou z blízkého čtení těch částí dokumentu, k jejichž blízkému čtení klíčová slova a slovesa obrátí moji pozornost.

2.4 Limity použité metodologie

Srovnáme-li komputační analýzu textu ve formě vyhledávání regulárních výrazů s metodami blízkého čtení, její silnou stránkou je rychlost, s jakou se dostaneme od vložení digitální verze dokumentu do počítače ke konkrétním poměrům a grafům, a také replikovatelnost, kdy při opakovaném spouštění získáváme stále stejná data. Tato metodologie má však také svoje úskalí.

Vzhledem k tomu, že v rámci projektu neprovádím plnou analýzu větné struktury a nerozeznávám činitele děje, nejsem schopen stanovit, zda zmínku o rituálu či postoji víry tematizuje inkvizitor nebo vyslýchaný. Navíc typickým způsobem, jakým může být konkrétní rituál tematizován na straně vyslychajícího je otázka, zda se druhá strana tohoto rituálu účastnila. I v případě negativní odpovědi bude tato odpověď postavena na stejnou míru důležitosti jako v případě odpovědi pozitivní, jinými slovy: jakákoliv tematizace rituálu je pro jeho započítání dostačující.

¹⁴ Stemming je převedení jednotlivých slov na kořenový tvar, kdy dochází zejména k odseknutí koncovky a části přípon.

¹⁵ Michael Philip Oakes, *Literary Detective Work on the Computer*, Amsterdam: John Benjamins Publishing Company 2014, 25.

¹⁶ Regulární výraz je řetězec skládající se z kombinací znaků a metaznaků (například „*” či „^”), který vyjadřuje vyhledávací vzor. Například „^univers*” může najít shodu ve všech textech, kde prvním slovem je *universe* nebo *university*.

V této kapitole bylo vysvětleno, s jakou definicí víry a rituálu budu pracovat. Rovněž bylo stanoveno, že základní jednotkou zkoumání bude jedna *kapitola* (takto pracovní označuji soubor depozic ve většině případů vtažených k případu jednoho člověka). Proces *data miningu* bude mít explorativní a iterativní charakter, kdy bude třeba zkoušet různé přístupy k nalezení textových vzorů lidského chování a následné operacionalizace výzkumného problému.

3 Historické pozadí

3.1 Dvanácté a třinácté století v náboženských dějinách Evropy

Společnost dvanáctého století procházela mnoha významnými proměnami, a to nejen v náboženské oblasti. Jedním z pozoruhodných jevů je vznik a rozmach nových heterodoxních hnutí, tedy seskupení věřících, kteří se ve své víře i činech odlišovali od oficiální – ortodoxní čili pravověrné – religiozity ve formě, jak ji reprezentovala tehdejší římskokatolická církev.¹⁷ Příčiny rozšíření těchto nových hnutí jsou stále diskutovány, například Given však vidí stěžejní roli ve zvyšující se gramotnosti mezi lidmi, s čímž přímo souvisel osobní zájem věřících na lepším porozumění svému náboženství a ochotě se bezprostředněji zapojit do duchovního života, přičemž takové snahy se ne vždy setkaly s kladnou odezvou u oficiální církve, jež si nárokovala právo vymezovat, jaké náboženské chování přípustné je a jaké už není. Hierarchické struktury zámožné katolické církve byly totiž formovány ještě v dobách, kdy typickým farníkem byl negramotný rolník zaujatý záležitostmi rituálu.¹⁸ Zdá se, že nové směry tak mohly disponovat potenciálem naplnit poptávku, jež u nových generací věřících vznikala. Četba evangelíi pak mohla vést k zájmu o napodobení prostého Kristova života v chudobě, který se příliš nepodobal tomu, co bylo k vidění u biskupů. Ti se navíc ani příliš nevěnovali kázání, jež naopak bylo vítaným a žádaným prvkem pro skupiny lidí, kteří chtěli žít v souladu s přístupem *vita apostolica*.

V tomto období se teprve začínají formovat první francouzské univerzity (Paříž 1150, Toulouse 1229). Ke vzniku františkánského řádu, který přijal *vita apostolica* jako součást své ortopraxe, dochází až ve 13. století (1209). Tomáš Akvinský, autor slavné *Summy*, který výrazně posunul katolickou teologii, působí rovněž až ve 13. století (narozen 1225). Ve 12. století však přesto stojíme tváří v tvář velmi mocensky a politicky angažované církvi, která se nachází „v procesu stále se zpřesňujícího definování své organizace a své víry.“ Je „mnohem vyspělejší a sebevědomější než v předchozích staletích.“ Také však „mnohem lépe vyzbrojena k rozeznávání způsobů jednání a víry odporujících jejím nově formulovaným normám a k označování takového jednání a víry za nepravověrné, a proto trestuhodné.“¹⁹ Toto nasměrování se pak ještě více prohlubuje ve století třináctém.

Církev takto vlastně kopírovala existující mocenské struktury a spoluvytvářela způsob vládnutí. Given přímo uvádí, že „postupné vytváření stále mocnějších

¹⁷ Pochopitelně však nelze říci, že by samotná katolická církev zůstala neměnná, také její učení se aktualizovalo a spoluvytvářelo v procesu vyhraňování se vůči heterodoxii.

¹⁸ James Buchanan Given, *Inkvizice a středověká společnost: moc, kázeň a odpor v Languedocu*, Neratovice: Verbum 2008, 19.

¹⁹ Tamtéž, 20.

politických organizací a rozvoj důslednějších forem vládnutí, zasahujících do života lidí a založených na donucování,“ patří k vůbec „nejdůležitějším aspektům evropské historie v pozdním středověku a raném novověku“. ²⁰ Na tomto místě by bylo dobré zdůraznit, že tímto mocenským cílem je podmíněna také existence a samotný smysl inkvizičních registrů, které budou v této práci analyzovány. Zbíral upozorňuje, že u těchto dokumentů jde „v první řadě o výtvary inkvizitorů a notářů,“ které se „ke světům vyslychaných vztahují pouze zprostředkovaně.“ ²¹ Pokračuje, že „celé úryvky z výpovědí tedy mohou zachycovat spíše slova inkvizitorova než svědkova.“ Ačkoliv poukazuje na podstatné problémy s přenosem a zkreslením informace, domnívá se, že za „normálních okolností nebylo cílem inkvizitorů představy a praktiky vypovídajících zkreslit, nýbrž je zjistit a porozumět jim.“ ²² Můžeme tedy vést diskusi o tom, do jaké míry máme v rukou dokumenty, jejichž cílem bylo pochopit druhého či objektivně dokumentovat jeho věroučný systém. V konečném důsledku však zůstává realitou, že jednotlivé registry byly praktickými pomůckami vytvářenými s cílem udržet moc v rukou církve.

3.2 Languedoc

Ve 12. a 13. století kacířství zakořenilo v Languedocu. Jedná se oblast v jižní Francii, mezi jejíž nejdůležitější města patří Toulouse, Carcassonne a Narbonne. Tato města tvoří určitý pás nacházející se v nížině mezi horami, jenž spojuje vnitrozemskou obchodní křižovatku Toulouse – hlavní město oblasti – se Středozemním mořem, které se rozkládá nedaleko od Narbonne, nejvýchodnějšího z uvedených měst. Širší geografická oblast je také označována jako Okcitéanie a vernakulární jazyk (ve kterém probíhaly také inkvizitorské výslechy) se označuje jako okcitéanština. Languedoc se svými 1,5 miliony obyvatel byl v období vrcholného středověku v mnoha ohledech specifický. V první řadě se jednalo o bohatý a prosperující kraj, navíc mnohem méně feudalizovaný než části severní Francie. Krom toho vládnoucí vrstva zde uplatňovala svoji autoritu mírněji. Nižší šlechta navíc rozdělovala svůj majetek mezi všechny své syny, čímž docházelo k jejímu chudnutí a šlechtici byli nuceni spojovat své statky do sdružených panství. ²³

Samotné Toulouse dosáhlo značného stupně politické autonomie. Jeho obyvatelé nejenže přinutili místní šlechtice, aby jim bylo sníženo mýtné, nýbrž také získali velkou kontrolu nad okolním venkovem. ²⁴ Město si neslo svůj kosmopolitní charakter, se kterým souvisela i náboženská snášenlivost a rozmanitost. O samotných duchovních se

---

²⁰ Tamtéž, 14.

²¹ Zbíral, David, „Inkviziční záznamy...“, 202.

²² Tamtéž, 206.

²³ James Buchanan Given, *Inkvizice a středověká společnost...*, 22.

²⁴ Tamtéž, 23.

však nepředpokládá, že by byli příliš zasaženi novými názory a myšlenkovými proudy. Díky tomu pak byli hůře vybaveni pro efektivní boj s kacířstvím. Další možná příčina, proč zde byly heterodoxní směry tak úspěšné, může vyplývat z politické roztržitosti, jež problematizovala i samotné postavení katolické církve.²⁵ Činnost nových náboženských seskupení, zejména však albigenských (neboli katarů – samotné slovo nakonec stojí i za vznikem českého výrazu kacíř), dokonce vedla k vyhlášení křížové výpravy papežem Inocencem III. v roce 1208. Tou začalo období válek, které sužovaly zemi po 20 let.²⁶

3.3 Kataři

Samotné označení kataři je odvozeno od řeckého slova *katharoi*, neboli čistí. Z antické hereziologické literatury jej převzal ve 12. století Ekbert ze Schönau. Pojmenování bylo užito ironicky ve snaze ukázat, jak se tito „čistí“ vyvyšují nad ostatní a zároveň naznačit souvislost mezi touto skupinou a starověkými heterodoxními směry.²⁷ Očividně se tedy nejedná o emický pojem, kterým by skupina sama sebe nazývala. Podle výčtu skutečně užívaných emických označení, které Zbírál sestavil na základě dochovaných pramenů, se zdá, že se zejména identifikují jako pravá, správná, svatá, spravedlivá či dobrá církev Ježíše Krista, nikoliv však církev dokonalá.²⁸ Tím se zároveň i vymezují vůči římské církvi, které naopak v jejich pojetí přísluší přívlastky jako zlá či falešná. V katarské ekleziologii do společenství plně náleží pouze ti, kteří podstoupili křest vkládáním rukou. Věřící (*credentes*), jak také označovali své členy a podporovatele, však stále považovali za světské lidi žijící v hříchu, avšak tito podle katarských pramenů – na rozdíl od katolíků – žili v přísném odříkání, podstupovali pronásledování a v duchu evangelijních slov nemilovali svět a prchali od města k městu.²⁹

3.3.1 Katarská nauka

Obvyklou povinností, kterou vykonávali lidé zastávající v katarském společenství nějaký úřad, bylo kázání. V době, kdy to ještě bylo možné, mohlo být kázání proneseno na veřejných prostranstvích, později se však muselo přesunout za zavřené dveře, kde bylo mnohdy předneseno jako součást některého z rituálů. Kázat mohli téměř všichni, dokonce i ženy, avšak homilie žen nebyly tak časté jako tomu bylo u Valdenských. Lambert dále uvádí, že kázání mívala dva typické důrazy. První spočíval v kritice katolických duchovních, kdy kataři poukazovali na kontrast mezi jejich životem a tím,

²⁵ Tamtéž, 24.

²⁶ Tamtéž, 27.

²⁷ David Zbírál, *Pokřtění ohněm: katarské křesťanství ve světle pramenů (12.-14. století)*, Praha: Argo 2019, 21.

²⁸ Tamtéž, 21.

²⁹ Tamtéž, 21.

co se dozvídáme o životě Ježíše a jeho apoštolů ze stránek *Nového zákona*. Druhý důraz pak spočíval v dokládání představy, že viditelný svět nemůže být dílem dobrého Boha, neboť se v něm výrazně vyjevuje zlo, což můžeme vyčíst také ze samotné přírody, příkladem budiž existence zemětřesení nebo červů. K potvrzení tohoto konceptu využívali z Ježíšových výroků takové, které se týkaly zřeknutí se světa. Časté přímé citování Písma a odvolávání se na Ježíšovu autoritu je charakteristické jak pro jejich kázání, tak pro jejich literaturu.³⁰

Z toho, co jsem již uvedl, vysvítá, že katarství bylo náboženstvím dualistickým. Svět – včetně lidského těla – byl satanovým výtvorem. Taková nauka však vyžadovala nutnost podat vysvětlení, jak je možné, že lidská duše, která je stvořena dobrým Bohem, je uvězněna v těle. Odpovídalo se z pozice jak umírněného dualismu, tak radikálního. V prvním případě byl satan původně dobrým andělem, který však při svém pádu strhnul na svoji stranu také mnoho andělů. Při následném aktu stvoření viditelného světa pak zajistil, aby se jim jejich hmotná těla stala vězením. V případě radikálního dualismu se předpokládá existence dobrého Boha i zlého boha (satana), přičemž oba disponují stejnou mocí a jsou věční. Válka mezi dobrem a zlem se tak stává nekonečnou realitou. V nějakém okamžiku v minulosti však došlo k napadení nebes a zajetí dobrých andělů. Jejich duše byly proti své vůli uvězněny do těl zlého stvoření, s čímž je také spojena ztráta vzpomínek na všechny tyto události.³¹ Obě tyto interpretace však mají jedno společné: jádrem veškeré lidské zkušenosti je boj mezi dobrem a zlem, hmotou a duchem, tělem a duší.³² Tohoto boje se jako lidé přímo účastníme a po smrti je naše duše znovuzrozena ve formě nižší či vyšší bytosti. Jediný únik z tohoto koloběhu a návrat do dobrého stvoření je pak možný pouze tak, že člověk disponuje v okamžiku smrti platným *consolamentem*.³³

K dojití spásy tedy nestačilo pouze žít bezúhonným životem, nutnou podmínkou bylo udělení consolamenta. Nejednalo se však o podmínku postačující. Přinejmenším určitá část katarů věřila tomu, že pro platnost consolamenta je nutné, aby ten, kdo jej uděluje, nebyl zatížen žádným těžkým hříchem. Dokonce se však objevily i názory, že consolamentum může ztratit platnost také zpětně, pokud jeho udělovatel v budoucnosti těžce zhřeší. To mohlo snad i vést k praxi opakovaného vysluhování obřadu téže osobě.³⁴ Pro platnost consolamenta bylo též nezbytné, aby bylo předáváno v nepřerušené linii sahající až k Ježíši a apoštolům. V tomto ohledu zde byly určité podobnosti s katolickým učením apoštolské sukcese.³⁵

Ačkoliv postava Ježíše byla pro katary důležitá a vnímali její soteriologický rozměr, rozhodně Ježíše nepovažovali Boha, čímž pochopitelně odmítli také koncept Trojice. Ježíše vnímali jako nepadlého anděla, kterého dobrý Bůh poslal lidem, aby jim

---

³⁰ Malcolm Lambert, *Středověká hereze*, Praha: Argo 2000, 173.

³¹ Tamtéž, 175.

³² Tamtéž, 176.

³³ Tamtéž, 179.

³⁴ David Zbíral, *Pokřtění ohněm...*, 31.

³⁵ Tamtéž, 29.

odhalil jejich pravé bytí. Ježíš na sebe nevzal lidské tělo a také nezemřel na kříži. Jeho spasitelská role spočívala právě v tom, že odkázal svým následovníkům obřad zvaný consolamentum, čímž jim poskytl způsob, jak posmrtně vymanit svoji duši z cyklu převtělování a vrátit se do nebe. Po obřadním vložení rukou byl člověk očištěn od svých hříchů, jak tomu alespoň v symbolické rovině u křestních obřadů obvykle bývá.³⁶

3.3.2 Katarské rituály

S životem spíše jednoduché a často pronásledované církve, která nelpěla na majetku, patrně souvisí i samotný fakt, že kataři nestavěli svatyně ani nedisponovali žádnými kultickými místy. Zároveň neprojevovali úctu ikonám či vyobrazením svatých. Jejich rituální mobiliář patrně zahrnoval jen stolek (s ubrusem) a rukopis Písma. Přesto však toto společenství tíhlo k přesně vymezeným a formalizovaným rituálům, které je možno v jejich vlastní literatuře snadno identifikovat. Podle Zbírala v něm dokonce rituály hrály ústřední roli.³⁷

Křest Duchem svatým. Jednalo se o křest uvědomělých dospělých, který byl realizován formou vzkládání rukou. Z informací od katolických protivníků se dozvídáme, že obřad probíhal v temné místnosti, kde hořelo mnoho světél (ohňů), přičemž na skloněnou hlavu křtěnce stojícího uprostřed místnosti byla položena ruka a kniha. Následovalo udělení požehnání. Rituál mohl být prováděn pouze člověkem, který v minulosti tímto křtem sám prošel. Křest Duchem svatým bývá rovněž označován jako *consolamentum* (doslova utěšení – ostatně Duch svatý je v J 14,26 nazýván Utěшителеm).³⁸

Vložení Písma na hlavu nám rovněž potvrzuje katarská literatura ze 13. století jako je například *Florentský řád* (FŘ 9) a *Lyonský řád* (LŘ 4.6). Dozvídáme se, že i další přítomní křesťané vkládali své ruce na hlavu křtěnce. Opakovaně též zaznívala modlitba Otče náš se zvláštním důrazem na odpuštění hříchů. Pro toto století jsou však charakteristické také specifické modlitební formule: „Požehnejte, odpusťte nám“, „Otec i Syn i Duch svatý ať vám odpustí všechny vaše hříchy“, „Vzdáváme chválu Otci i Synu i Duchu svatému“ či „Milost našeho Pána Ježíše Krista ať je s námi se všemi“ (LŘ 1).³⁹ Samotný obřad měl pak vést biskup, případně jiný vysvěcený hodnostář. Z *Lyonského řádu* je však patrné, že v nouzových podmínkách to mohl být i služebně nejstarší člen společenství, přičemž pokud se jednalo o službu umírajícímu, mohl to být kterýkoliv přítomný věřící (LŘ 4.6).⁴⁰ Udělení consolamenta na smrtelné posteli bylo obdobou mnišských slibů, přičemž samotná myšlenka křtu Duchem svatým byla převzata z Nového zákona, konkrétně z událostí popsaných ve *Skutcích apoštolů*. Šlo o praxi, která v katolické teologii už nebyla rituálně reflektována.

³⁶ Tamtéž, 25.

³⁷ Tamtéž, 29.

³⁸ Tamtéž, 30.

³⁹ Tamtéž, 30.

⁴⁰ Tamtéž, 32.

Předání Otčenáše. Podle *Florentského a Lyonského řádu* předání Otčenáše předcházelo křestnímu rituálu, a bylo tak v zásadě první fází iniciace. Novic dodržující asketické předpisy předstoupil před společenství a bylo mu předáno Písmo (*LŘ* 3). Vyslechl kázání a pak následoval zevrubný výklad Otčenáše (*FŘ* 1-3), případně jeho recitace (*LŘ* 3). Novic je vyzván k pokání a odpuštění, v závěru pak opakuje slova modlitby Otčenáš po osobě, která obřad vede.⁴¹ Otázka, zda předání Otčenáše a křest duchem svatým se postupně spojili v jeden obřad, či naopak došlo k rozfázování původně jednoho obřadu, je stále předmětem diskuse mezi badateli.⁴²

Modlitba. Jak již bylo naznačeno, modlitba Otčenáš měla v katarské církvi mimořádné postavení. Bylo možné ji předat druhé osobě během zvláštního obřadu. Ten, kdo ji přijal, se zavazoval ji pronášet a) před každým jídlem a pitím, b) před nebezpečným podnikem (kam patřila například také jízda na koni), c) během pravidelných hodinek, kterých bylo až patnáct denně. Je možné, že věřící pronášel Otčenáš i více než 306krát za den. Na druhou stranu lidem, kteří ještě neprošli obřadem předání Otčenáše, bylo odříkávání modlitby zapovězeno, dokonce se jej nesměli účastnit či museli pronášet jiné modlitby, v nichž nenazývali Boha svým otcem.⁴³

Vzývání vin a přijetí pokání. Patří mezi novější rituály doložené v Languedocu zhruba od čtvrtiny 13. století, přičemž máme velké množství svědectví ještě ze 70. let téhož století. Pozdější registry týkající se této oblasti jej však již nezmiňují. Podle *Florentského řádu* (*FŘ* 9) následovalo po předání Otčenáše. V zásadě šlo o společné vyznávání lehkých hříchů uprostřed shromáždění, potom následoval akt pokání. To mohlo mít formu tří denního postu nebo stovky úklon. V obou případech šlo o „přijetí služby“ (*FŘ* 4; *LŘ* 2), od toho také označení celého obřadu jako *servicium*, které nalezneme rovněž v inkvizičních registrech.⁴⁴

Žehnání chleba. Jakmile byl dokončen modlitební cyklus, shromáždili se katarští křesťané či křesťanky u stolu (obřad se konal buď ve společenství žen, anebo mužů) a postavili se. Představený vzal do rukou nachystaný chléb a nakrojil jej, načež pronesl modlitební formule. Společenství na ně odpovídalo. Následně byl chléb rozdán všem přítomným (ne pouze členům církve). Každý, kdo jej přijal, žádal o požehnání, které mu bylo představeným také uděleno.⁴⁵ Zvláštností však je, že tento rituál neměl být spojován s eucharistií. Samotná událost Večeře Páně byla totiž podle *Florentského řádu* (*FŘ* 3) duchovně přeznačena, patrně s důrazem na odlišení od katolické interpretace Večeře jako svatého přijímání.⁴⁶ V katolické církvi bylo transsubstanciační dogma vyhlášeno roku 1215 na Čtvrtém lateránském koncilu, čemuž pochopitelně předcházelo

---

⁴¹ Tamtéž, 34.

⁴² Tamtéž, 35.

⁴³ Tamtéž, 36.

⁴⁴ Tamtéž, 37.

⁴⁵ Tamtéž, 39.

⁴⁶ Tamtéž, 39.

mnoho sporů, do nichž kataři kvůli své duchovní interpretaci neměli potřebu vstupovat. Na stejném koncilu byl také stanoven výčet sedmi svátostí.

Melioramentum a políbení pokoje. Nejstarší doklady tohoto rituálního pozdravu pocházejí z Languedocu, konkrétně z 20. let 13. století. Bylo užíváno – kromě klasické situace při setkání dvou věřících – také před a po kázání, při oznámení o přichystání jídla či jako součást rituálů jako byly křest Duchem svatým, předání Otčenáše a přijetí pokání.⁴⁷ Samotný pozdrav měl podobu trojího úklonu k vlastním rukám, při němž se pronášela prosba o požehnání. Byly zaznamenány různé verze formulek této prosby, na kterou druhá strana pak odpovídala.⁴⁸ Úkon pak zakončoval trojitý polibek, přesně dvojí políbení na ústa, trojí políbení na tvář a opět políbení na ústa. V případě osob opačného pohlaví docházelo k symbolickému polibku – prostřednictvím knihy, ramene či lokte (LŘ 4). Inkvizitoři často označovali tento rituální pozdrav jako *adoratio*, tedy klanění. Tím si však tento čin vykládali mylně. Na druhou stranu nelze ovšem ani tvrdit, že by se jednalo pouze o formální pozdrav, neboť jím byla vyjádřena naděje na spásu a dobrý konec.⁴⁹

3.4 Valdenští

Valdenské lze v zásadě charakterizovat jako jedno z hnutí spadající do kategorie potulného kazatelství. Potulní kazatelé často na začátku své působnosti neměli zájem na vytváření nového hnutí, nýbrž jim šlo o tepání prvků v církvi, které vnímali jako nepatřičné a které chtěli svým vlivem omezit. To, že tato skupina byla započítána mezi nonkonformní hnutí, bylo často důsledkem neschopnosti církve adresovat kritiku přiměřeným způsobem. Valdenští nesou své jméno po Petrovi Valdèsovi, obchodníkovi z Lyonu, který se vzdal svého jmění a dostal se do konfliktu s církví zejména kvůli otázce kázání, protože tato činnost mu z hlediska kanonického práva nepříslušela.⁵⁰ Kazatelé Valdenských většinou cestovali ve dvojicích a nosili jednoduché oděvy. Nejprve chodili bosí, později začali používali zvláštní sandály, se kterými bylo spojeno právo kázat. Právě kvůli nim se jim začalo říkat *insabbatati* (*sabot* = dřevák).⁵¹

V popředí víry této skupiny stálo zřeknutí se světa včetně majetku, podobně jak to učinil samotný Valdès. Mezi typická témata kázání patřila jednoduchá napomenutí a výzvy k pokání. Pro výkon misijní kazatelské činnosti musel věřící absolvovat výcvik, který ve Francii mohl trvat i šest let. Adepti se během něj zabývali studiem biblickým textů přeložených do národního jazyka. Tyto texty se také často učili z paměti. Podobně

⁴⁷ Tamtéž, 40.

⁴⁸ Tamtéž, 39.

⁴⁹ Tamtéž, 41.

⁵⁰ Malcolm Lambert, *Středověká hereze*, 101.

⁵¹ Tamtéž, 109.

jako v případě katolických kněží byl absolventům zakázán vstup do manželství. Na rozdíl od katolických duchovních však Valdenci zcela odmítali jakoukoliv církevní hierarchii, takže v posledku nečinili rozdíl mezi vystudovanými knězi a laiky. Je pochopitelné, že ne každý přívrženec hnutí byl ochoten se plně zřeknout občanského života a vstoupit do kazatelské misijní služby. Pro ty, kteří podporovali kazatele svými dary a účastnili se s nimi studia Písma a pečovali o jejich tělesné potřeby, se používalo označení *amici* (přátelé).⁵²

Mnohé heterodoxní skupiny měly různá věroučná stanoviska, přičemž často můžeme nalézt velké rozdíly i mezi lokalitami, v nichž konkrétní skupina působila. Například někteří Valdenci popírali platnost modliteb za mrtvé, jiní zase interpretovali Ježíšovy příkazy z Kázání na hoře doslovně. V Languedocu dokonce tvrdili, že jen oni sami mají právo křtít, přičemž toto právo upírali jak katolíkům, tak katarům. Vzhledem k tomu, že sám Valdès, který se ovšem od mnoha názorových směrů distancoval, přeložil také některá díla církevních otců, bylo vykládání Písma často prováděno s ohledem na koncepty prezentované v patristické literatuře. S postupem času se však stále více zdůrazňovala role samotného Písma. Projevovala se také určitá forma rivality s dalšími skupinami, například také s katary. Pokud kataré vyčetli z bible nějaký konkrétní způsob chování a dostatečně jej doložili, Valdenci jej už z důvodu soutěživosti v náboženské horlivosti chtěli dodržovat také.⁵³

Ačkoliv sám Valdès doufal v nápravu katolické církve a případné udělování svátostí ve vlastních řadách vnímal jen jako dočasnou nutnost, lombardská větev (Itálie) viděla situaci opačně a zvolila si vlastního probošta, který navíc stál proti Valdèsovi v opozici. Lyonská skupina však myšlenkám svého zakladatele, který si přál, aby vůdcem hnutí byl jedině Kristus, zůstala věrná.⁵⁴

V této kapitole jsem shrnul historická fakta, která jsem považoval za důležitá pro uvedení a pochopení doby, ve které pramen vznikal. Zejména mi však šlo o vystihnouti vzorů chování jak v oblasti rituálu, tak v oblasti víry u obou klíčových heterodoxních skupin – katarů a valdenských. Přepokládám, že popsání vzorů bude možné vystopovat také v prameni a jejich obecná znalost mi může pomoci snáze nalézt místa, která jsou relevantní pro určení poměru víry a rituálu.

V další kapitole se budu zabývat samotným pramenem, který svou soudní povahou nabídne trochu jiný pohled na 13. století.

---

⁵² Tamtéž, 112.

⁵³ Tamtéž, 115.

⁵⁴ Tamtéž, 117.

4 Pramen

Analyzovaným pramenem této práce je toulouský inkviziční registr, který zachycuje léta 1273 až 1282. Skládá se ze dvou částí označovaných jako *Doat*, svazky 25 až 26. Tento název je odvozen od jména úředníka Jeana de Doat, který se mezi lety 1665 a 1670 zasadil o zhotovení kopií starých rukopisů. Celkem 258 svazků vytvořených jeho pracovním týmem dnes spočívá v pařížské Národní knihovně. Mezi těmito svazky je to pak širší skupina *Doat* 21-26, která se věnuje languedocké inkvizici, konkrétně městům Toulouse and Carcassonne. Původní rukopis, který byl nalezen v archivech řádu bratří kazatelů (dominikánů) v Toulouse, se nám již nedochoval. Jednalo se o pergamenový kodex.⁵⁵

Kritická edice Petera Billera obsahuje vedle sebe původní latinský text a jeho anglický překlad. Zatímco latinský text se zaměřuje na věrohodnost a přesnost reprodukce dochované verze a je opatřen poznámkovým aparátem, anglická verze byla připravena s ohledem na její srozumitelnost. V místech, kde výklad latinského textu nebyl příliš jistý, proběhla snaha o rekonstrukci původní myšlenky.⁵⁶ Anglická verze je pak dle autorů překladu zcela nevhodná pro badatelskou práci týkající se jmen vyslychaných, protože jména byla transformována do modernějších anglofonních podob.⁵⁷ Vzhledem k tomu, že můj výzkum bude vycházet z anglické verze a není zaměřený na výzkum identit, přidržím se v dalším textu jmen právě v té podobě, která je prezentována v anglické verzi.

4.1 Výslech a dotazování

Dopis mezi Ponsem z Parnaku a Rajmondem (převorem dominikánského kláštera), z roku 1276 obsahuje instrukce o tom, jak má výslech správně probíhat. Tato komunikace se nám také zachovala jako součást *Doatu* 25.⁵⁸ Převor byl nabádán, aby veškeré výslechy probíhaly pod přísahou a každý vyšetřovaný byl vyslýchán zvlášť za přítomnosti dvou dalších osob z jeho kláštera. Přítomen měl být také notář, který odpovídal za zapsání svědectví a uvedení místa, času a vyjmenování zúčastněných osob.⁵⁹ Není to však jediný dokument, ze kterého můžeme čerpat informace o průběhu vyslychání. Ve

⁵⁵ Peter Biller, Caterina Bruschi, Shelagh Sneddon (eds), „The History of Doat 25-26“, in: *Inquisitors and Heretics...*, 3.

⁵⁶ Peter Biller, Caterina Bruschi, Shelagh Sneddon (eds), „Scribal errors and the conventions of this edition and translation“, in: *Inquisitors and Heretics...*, 122.

⁵⁷ Tamtéž, 125.

⁵⁸ V mém značení (viz přílohu A) se jedná o kapitolu 50.

⁵⁹ Peter Biller, Caterina Bruschi, Shelagh Sneddon (eds), „Interrogation, notaries and witnesses“, in: *Inquisitors and Heretics...*, 65.

40. letech 13. století byl sestaven inkviziční manuál *Ordo processus Narbonensis*, na který pak navazovala *Doctrina de modo procedendi contra hereticos* z roku 1271, přepracovaná pak roku 1278.⁶⁰ Podle Billera instrukce z těchto příruček v zásadě skutečně odpovídají tomu, co prakticky nacházíme v *Doatu* 25-26, tedy praxi při jednotlivých výsleších.⁶¹ Zaměříme-li se na strukturu jednotlivých výpovědí, zjistíme, že odrážejí seznam otázek dostupný v obou zmíněných příručkách. Ne vždycky však byly položeny všechny otázky. Stejně tak nebylo dodrženo vždycky jejich pořadí. Musíme také vzít v úvahu, že mnozí lidé byli vyslýcháni opakovaně, přičemž ne vždy by v kontextu minulých výsledků dávalo položení konkrétní otázky smysl.

Každému měly být jednotlivě pokládány tyto otázky:⁶²

1. Viděli jste valdenského? Kdy? Kde? Jak často? S kým? Za jakých podmínek?
2. Slyšeli jste jejich kázání či kárání? Poskytli jste jim nocleh?
3. Vedli jste je z místa na místo? Dělali jste jim společnost? Zařídili jste něco pro ně?
4. Jedli či pili jste s nimi? Obdrželi jste od nich požehnaný chléb?
5. Dali jste jim něco? Poslali jste jim něco?
6. Sloužili jste jim jako bankéř, posel nebo asistent?
7. Uložili si něco u vás? Měli jste u sebe něco, co jim patřilo?
8. Uctívali jste katary⁶³, sklonili před nimi hlavy či poklekli? Řekli jste jim „Požehnej nám“?
9. Byli jste přítomni consolamentu nebo apparelamentu (serviciu)?
10. Byli jste přítomni na valdenské večeři? Vyznali jste před nimi své hříchy? Bylo vám uloženo pokání? Naučili jste se něco od nich?
11. Prožili jste s valdenským nebo katarem něco důvěrného či osobního?
12. Obdrželi jste žádost nebo výhrůžku, že nesmíte říct pravdu o sobě nebo o dalších lidech? Dohodli jste s jinými, že neřeknou pravdu o sobě nebo o dalších lidech?
13. Radili jste někomu nebo jej přesvědčovali, aby udělal některou z těchto věcí?
14. Věřili jste katarům, valdenským? Věřili jste v jejich omyly?

Dále je explicitně připomenuta důležitost připojení informací o jménu, zemi, rodičích, věku a zdravotním stavu vyslýchané osoby, přičemž nesmí chybět údaje o místu, času a okolnostech výslechu. Na závěr je požadováno, aby výpověď byla vyslýchaným

---

⁶⁰ Tamtéž, 60.

⁶¹ Tamtéž, 66.

⁶² Tamtéž, 67-70.

⁶³ Latinské *haereticus* je v celém prameni přeloženo do angličtiny slovem *heretic*. Z hlediska překladu do soudové češtiny je odpovídajícím výrazem slovo katar, nikoli heretik čili kacír. V této práci budu slovo kacír užívat pro označení jak valdenských, tak katarů.

potvrzena v dalších dvou osob spojených s úřadem inkvizitora. Nebylo-li to možné, byla dovolena ve výjimečných případech přítomnost jen jedné osoby.

4.2 Analýza otázek

Při pozorném pročítání výše uvedeného seznamu otázek jsem identifikoval jejich několik základních okruhů:

- a) otázka na nezaujatost svědectví (vyhrožování, křivé svědectví, krytí komplice)
- b) otázky na kontakt (viděli jste, potkali jste se, znáte se)
- c) otázky na osobní službu kacíři (nocleh, jídlo, peníze, jiný dar, sdílení něčeho důvěrného)
- d) otázky na účast při rituálech (consolamentum, modlitby, pokání, žehnání chleba, melioramentum)
- e) otázka na věření tomu, co kacíři učili

Vyjma poslední třinácté otázky, která se explicitně ptá na víru vyslýchaného (e), se téměř všechny ostatní (b, c, d) zaměřují na konkrétní činy vyplývající z různé úrovně kontaktu. Základní formou takového kontaktu je pouhá známost, silnější formou je prokazování rozličných služeb pomoci a nejsilnější formou by mohla být společná účast na rituálech. Viděno touto optikou bychom mohli prohlásit, že inkvizitorům šlo primárně o rozkrytí sítě kontaktů (stěží budeme takovou síť stavět na základě soukromých informací o tom, kdo a čemu věří) a o konkrétní činy, které vypovídají o stupni integrování jedince do heterodoxního společenství.

K seznamu otázek však můžeme přistoupit také opačným způsobem. Pokud požadujeme od někoho osobní informace o něčem tak niterném jako je jeho víra v neortodoxní teologické koncepty, zdá se být mnohem přijatelnější začít u dotazování na základní kontakty s heretiky, vždyť to, že někoho znám ještě nemusí znamenat, že sdílím jeho světonázor. Otázky na stále intenzivnější formu kontaktu pak mohou následovat, přičemž mohou vyvrcholit právě položením otázky na osobní stanovisko: čemu vlastně věříš? Pokud se dotyčný ztotožnil s kacířskou věroukou, pak to mohlo být interpretováno jako závěrečný stupeň odpadlictví. Z tohoto úhlu pohledu by otázka na osobní víru byla otázkou nejzazší a nejpodstatnější.

4.3 Obsah pramene

Podle Billerova počítání Doat 25-26 obsahuje celkem 101 výpovědí. Z toho v 73 případech se jednalo o poskytnutí informací o sobě a dalších lidech, které dotyčný mohl znát. Ve 13 případech byli dotazováni lidé, kteří utekli před samotným výsledkem, anebo uprchli z vězení. V 7 případech došlo k dobrovolnému podání svědectví (bez předvolání) ve snaze zmírnit svůj vlastní trest, což bylo typicky spojeno s obviňováním dalších

osob. Ve 26 případech pak máme záznam o opakovaném svědectví, které proběhlo za účelem upravit svoji předchozí výpověď, přičemž často se tak stalo v důsledku dlouhodobého věznění.⁶⁴ Pouze v jednom případě máme informaci, že by došlo k plnému obrácení na katolickou víru. Šlo o Williama Rafarda z Roquefortu, který byl vyslýchán celkem šestkrát, a to do jisté míry netradičním způsobem, kdy pořadí otázek chronologicky následovalo jeho životní příběh.⁶⁵ Mezi nejdůležitější inkvizitory, kteří v *Doatu* 25-26 figurovali, byli Ranulph z Plassacu, Pons z Parnacu, Peter Arsieu, Hugh Amiel a Bernard z L'Isle.

V této kapitole jsem se zaměřil na kritické vydání pramene, a zejména na doplňující informace, které nabízí doprovodný komentář editorů. Nejpodstatnější však vnímám shrnutí otázek, které na základě tehdy dostupných manuálů inkvizitoři vyslýcháným pokládali. Již samotný seznam otázek má potenciál do jisté míry rozhodnout otázku poměru víry a rituálu, pokud se prokáže, že jej samotný pramen skutečně následuje.

V další kapitole se budu zabývat samotným textem pramene. Pokusím se porozumět jeho struktuře, získat představu o nejčastěji užívaných slovesech a nalézt v něm konkrétní stopy rituálu i víry.

---

⁶⁴ Tamtéž, 72.

⁶⁵ Tamtéž, 73.

5 Analýza pramene

Cílem této kapitoly je provést praktickou část výzkumu, tedy v dílčích krocích směřovat od načtení pramene ve formátu elektronické knihy počítačovým skriptem až k nalezení textových vzorů vhodných ke kvantifikaci víry a rituálu.

5.1 Struktura pramene

S cílem rozdělit pramen na jednotky, u kterých budu schopen později stanovit poměr víry a rituálu, jsem analyzoval strukturu dokumentu a rozhodl se pro dvouúrovňové členění. Pro vyšší úroveň budu používat označení *kapitola*, pro nižší úroveň pak výraz *depozice*. Členění, se kterým pracuji, primárně zohledňuje typografické strukturování textu tak, jak jej najdeme v kritickém vydání. To znamená, že jednotlivé kapitoly vždy uvádí kolektiv překladatelů na nové straně a začínají krátkým shrnutím obsahu textu, který bude bezprostředně následovat. Tento shrnující úvodník přítomný na začátku každé kapitoly však není součástí původního latinského textu. Byl přidán v roce 1669 ve francouzském jazyce.⁶⁶ Ve svém číslování jej označuji nulou umístěnou za číslo kapitoly a v textu této práce jako *shrnutí*. Například označením 2-0 míním shrnující text 2. kapitoly, který předchází jejím dvěma depozicím, ty budou uvedeny jako 2-1 a 2-2. Také začátky depozic jsou v kritickém vydání jasně typograficky rozlišeny, byť ne zcela na první pohled zřejmým způsobem. Depozice může jednak začínat konkrétním podnadpisem v rámci kapitoly, nicméně také se můžeme setkat s prostým novým odstavcem odděleným prázdným řádkem. Druhý způsob může čtenář snadno přehlédnout, pokud shodou okolností nová depozice začíná prvním odstavcem na nové straně, v takovém případě je totiž prázdný řádek z pochopitelných typografických důvodů vynechán.

Jednoznačným identifikátorem depozice, který budu využívat i při strojovém zpracování pramene, je však fakt, že se jedná o jeden konkrétní výsledek (výjimečně i jinou událost, například odeslání dopisu s jednoznačnou datací konkrétního dne, která je uvedena buď v podnadpisu, anebo v první větě svého prvního odstavce. Mezi typickými datacemi uvozujícími nové depozice (čili podkapitoly) jsou sousloví typu „příští sobotu“, „na večer letnic“, „[počet] dnů před kalendami měsíce [měsíc] léta Páně [rok]“ apod. Analogicky lze rozpoznat také hranice jednotlivých kapitol. Krom toho, že začínají na nové stránce, vždy v první větě svého shrnutí (onoho francouzského přídavku) obsahují některý z následujících výroků: depozice/slyšení [někoho], depozice připravená [někým], depozice přednesená před [někým], dotazování vedené [někým].

⁶⁶ Peter Biller, Caterina Bruschi, Shelagh Sneddon (eds), „Scribal errors and the conventions of this edition and translation“, in: *Inquisitors and Heretics...*, 121.

Výše vysvětlená struktura v zásadě odráží rozvržení, kdy kapitola (začínající vždy shrnutím) odpovídá konkrétnímu člověku a jednotlivé depozice jednotlivým výpovědím tohoto člověka. Ačkoliv tomu tak v drtivé většině případů je, není to vždy pravidlem. Například hned pro první kapitolu platí, že se týká dvou různých osob – Williama a Petronilly, přičemž první depozice 1-1 patří Williamovi a depozice 1-2, 1-3, 1-4 patří Petronille. Shrnující úvod první kapitoly (1-0) pak informuje o obou osobách zároveň. Stejný případ pak nalezneme také ve 12. kapitole, kdy 9 depozic je rozděleno mezi tři ženy, vždy tři depozice připadají na každou z nich. Extrémními případy pak je 3. a 50. kapitola. Ve třetí se nacházejí výpovědi „rozličných Burgund’anů“, kdy na každého obvykle připadá jen jedna věta, byť jasně datovaná. Ačkoliv zde není přítomno žádné typografické oddělení, rozhodl jsem se přiřadit každému vyslýchanému vlastní číslo depozice. V případě 50. kapitoly se jedná o dlouhý dopis, který obsahuje rozsáhlejší depozice týkající se devíti různých osob. I zde jsem se rozhodl jednotlivým osobám přiřadit různá čísla depozic navzdory faktu, že jednotlivé výpovědi nezačínají udáním konkrétního dne. Předpokládám totiž, že pokud by se v tomto případě nejednalo o dopis, patrně by depozice měly stejnou strukturu, jakou nalezneme u ostatních kapitol.

Kompletní tabulku rozčlenění pramene může čtenář najít v příloze A této práce. Jak již bylo vysvětleno, ve většině případů jednotlivé kapitoly odpovídají soudnímu případu konkrétního člověka. Tam, kde tomu tak není, jsem se rozhodl dodržet strukturu pramene, protože předpokládám, že ke spojení výpovědí do jedné kapitoly, měli autoři nějaký důvod. Typickým důvodem k takovému sloučení výpovědí může být situace, kdy dotazované osoby náleží do jedné rodiny nebo jejich výpovědi společně dotvářejí obraz jednoho konkrétního případu, avšak toto jsem neověřoval.

5.2 Vytvoření korpusu

Pro počítačnou analýzu pramene jsem se rozhodl převést jeho digitální podobu (elektronickou knihu v PDF souboru) včetně dalších doprovodných textů do textových souborů a vytvořit tak kolekci, kde je (a) soubor obsahující celý pramen, (b) soubor pro každou kapitolu bez jejího shrnutí, (c) soubor pro shrnutí každé kapitoly, (d) soubor pro každou depozici v každé kapitole.⁶⁷ Celý proces jsem provedl algoritmicky, přičemž skript řešící zmíněný algoritmus v jazyce Python může čtenář nalézt na mém githubu.⁶⁸ Výhodu tohoto řešení vnímám (kromě zjevného ušetření repetitivní lidské práce, která může snadno vést k chybám) zejména v tom, že v případě nalezení nedostatku lze skript upravit a snadno získat opravené verze všech souborů. Dále se domnívám, že s drobným vyladěním vstupních parametrů (zpřesnění znakových řetězců,

---

⁶⁷ Název souboru obsahující celý pramen je `all.txt`. Název souboru obsahující celou kapitolu je ve formátu `<kapitola>.txt`. Název souboru s konkrétní depozicí je ve formátu `<kapitola>-<depozice>.txt`.

⁶⁸ Vítězslav Dostál, *vitadostal/Heterodoxy*, <<https://github.com/vitadostal/Heterodoxy>>, 8. 9. 2023.

které vyjadřují začátky kapitol a depozic) by vytvořený program mělo být možné aplikovat také na díla podobného typu, zejména další svazky ze stejné edice.

Proces sestavení textových souborů probíhá v několika krocích. Nejprve je celý PDF soubor načten knihovnou *PyMuPDF*,⁶⁹ která jej rozloží na pole stran, kdy každá strana je zase polem objektů popisujících všechny textové bloky na dané straně. Typickým příkladem bloku může být záhlaví, zápatí, text pod čarou, marginální poznámky a samozřejmě také jednotlivé odstavce textu samotného, tedy toho, o jehož extrahování mi primárně jde. Bloky (zejména v případě odstavců) se pak dále dají rozdělit na jednotlivé řádky a ty zase na jednotlivé segmenty (přesněji *spany*). Samostatným segmentem může být například referenční poznámka realizovaná horním indexem, sousloví napsané kurzívou nebo symbol „|“ naznačující rozdělení stran v původním rukopisu. Právě na této nejnižší úrovni segmentů lze identifikovat řez písma (*font*). Získání textu očištěného o hlavičky, reference, čísla stran, marginální poznámky apod. je pak vlastně jen úlohou, kdy do výsledného textového souboru jsou zahrnuty obsahy těch segmentů, jejichž řez písma odpovídá řezu písma hlavní části dokumentu. V PDF souboru se tedy stačí jen omezit na text specifické velikosti.⁷⁰ Pro vyloučení marginálních poznámek, jež jsou naneštěstí napsány stejnou velikostí písma, pak stačí ignorovat segmenty, které svým pravým okrajem přesahují pozici 370. Při snímání anglického textu (vždy lichá stránka) jsou poznámky na pravé straně, v případě latinského textu (vždy sudá stránka) jsou poznámky na levé straně. Při psaní uvedeného skriptu jsem se nechal inspirovat článkem „Extracting headers and paragraphs from pdf using PyMuPDF“.⁷¹ V něm popsany algoritmus dokáže převést PDF na HTML, přičemž nejčastěji vyskytující se typ písma v dokumentu je označen za hlavní text a vše ostatní je označováno (*tagováno*) jako text různé jiné úrovně (nadpis, malá poznámka apod.) právě na základě velikosti řezu písma.

Skript pro extrakci informací z PDF konstruuje pole obsahující instance třídy nazvané *Token*. V něm lze nalézt každé slovo z pramenného textu, ke kterému jsou přiloženy informace o kapitole, depozici, odstavci či řádku, na kterém se toto slovo nachází. Toto pole může posloužit jako základ pro jakoukoliv další analýzu. Aby uživatel získal textové soubory popsané na začátku této podkapitoly, jsou k dispozici funkce `createPersonTextFiles()` a `createDepositionTextFiles()`, jež vytvářejí tři složky, přičemž každá z nich obsahuje jinak modifikovanou sadu souborů. Zatímco složka `/depos` obsahuje textovou verzi jednotlivých kapitol a depozic (která prošla jen základními úpravami patrnými z funkce `fixEncoding()`) a jejím obsahem jsou celé věty pramenného textu včetně interpunkčních znamének, složka `/depos-word` pak

⁶⁹ Artifex, *PyMuPDF 1.21.1*, <<https://pypi.org/project/PyMuPDF/1.21.1>>, 16. 4. 2023.

⁷⁰ Velikost řezu písma v hlavní části dokumentu je 10.960000038146973.

⁷¹ Louis de Bruijn, *Extracting headers and paragraphs from pdf using PyMuPDF*, <<https://towardsdatascience.com/extracting-headers-and-paragraphs-from-pdf-using-pymupdf-676e8421c467>>, 16. 4. 2023.

vynechává rovněž interpunkci a obsahuje pouze samotná slova. Třetí složka `/depos-stop` jde v úpravách nejdále a vynechává v textu tzv. stop slova.⁷² Jsou vynechána anglická stop slova dodávaná ve standardním balíčku *Natural Language Toolkit* (NLTK)⁷³ v rámci `nlk.corpus.stopwords`. Tokenizaci⁷⁴ program provádí kdykoliv je to nezbytné pro další výpočty převedením obsahu souborů ve složkách `/depos*` do pole, přičemž předpokládá, že jednotlivé tokeny jsou odděleny bílými znaky (mezerou).

5.3 Počty slov v kapitolách a depozicích

Na vytvořeném korpusu anglické verze ve složce `/depos-word` jsem spočítal jednotlivá slova (přesněji tokeny) ve všech kapitolách a depozicích, přičemž mezi tokeny nezahrnuji interpunkci ani bílé znaky). Motivací k tomuto kroku je snaha získat lepší představu o struktuře a charakteristikách dokumentu, který mám před sebou. Počty slov mohou být praktické například při normalizaci budoucích výsledků, neboť například 2 výskyty konkrétního slova mezi 10 dalšími mohou mít větší váhu než 2 výskyty téhož slova mezi 100 dalšími. Tabulku přesných počtů slov je možné nalézt v příloze B. Na tomto místě však uvádím grafy, z nichž je možné získat vizuální představu o množství slov v jednotlivých částech dokumentu. Na prvním grafu jednotlivé sloupce reprezentují celé kapitoly, zatímco jejich části jednotlivé depozice. Část sloupce, která je nejbližší vodorovné ose reprezentuje počet slov ve shrnutí dané kapitoly. Mapování jednotlivých kapitol a depozic na konkrétní osoby je možné najít v příloze A, kód pro spočítání slov a vykreslení všech níže uvedených grafů pak opět na mém githubu.⁷⁵

Vzhledem k tomu, že jednotlivé depozice napříč kapitolami lze v zásadě považovat za identický žánr (odhlédneme-li od toho, že první výsledek nové osoby samozřejmě ponese určité specifické rysy a každé další předvolání bude nějakým způsobem odrážet výsledky předešlých výsledků), uvádím také druhý graf, který staví jednotlivé délky depozic vedle sebe bez ohledu na jejich kontext. V případě třetího grafu jsem pak položil vedle sebe délky shrnutí jednotlivých kapitol, které by – v případě zařazení do grafu 2 – jednak tento graf zbytečně znepráhlednily a jednak je smysluplnější jednotlivá shrnutí spíše porovnávat mezi sebou navzájem než se zbytek textu, neboť vycházejí z francouzského, nikoliv latinského originálu.

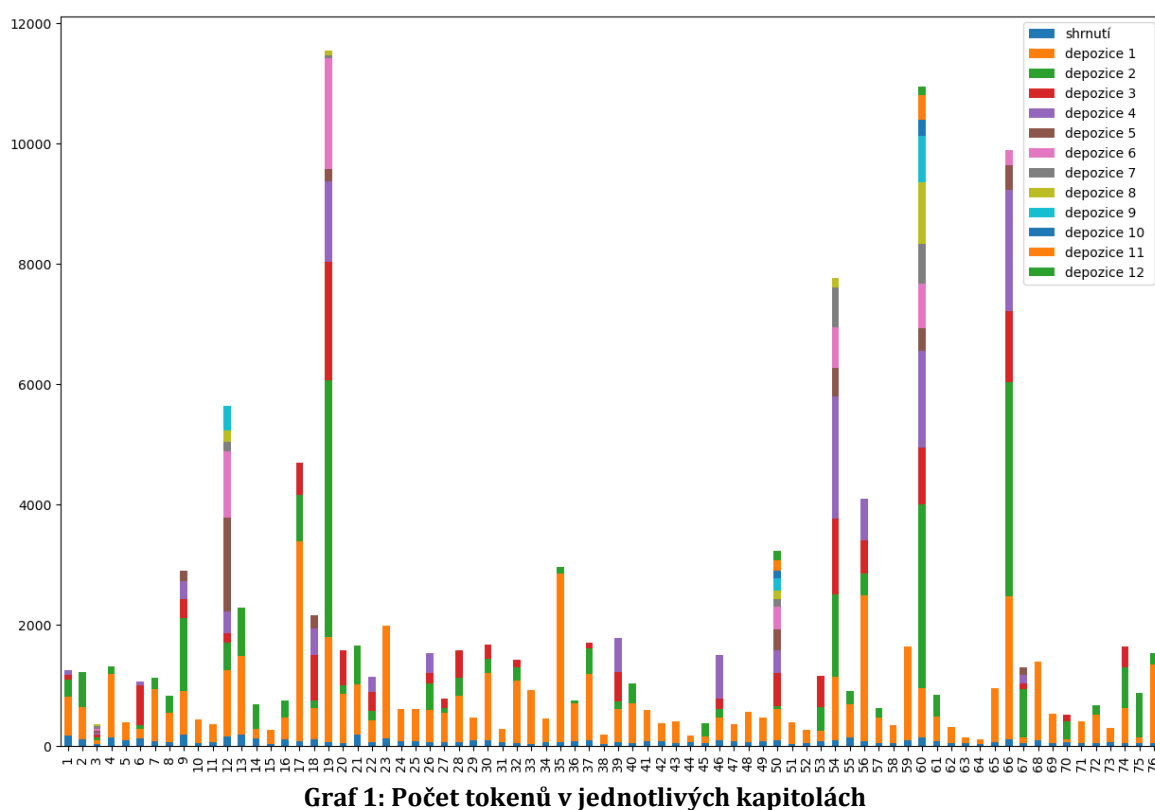
⁷² Stop slova se objevují v textu často, avšak nejsou příliš zajímavá z hlediska informačního obsahu. Jejich primární úloha je syntaktická. Příkladem v angličtině mohou být členy nebo některé spojky.

⁷³ NLTK Team, *nlk 3.8.1*, <<https://pypi.org/project/nltk/3.8.1>>, 16. 4. 2023.

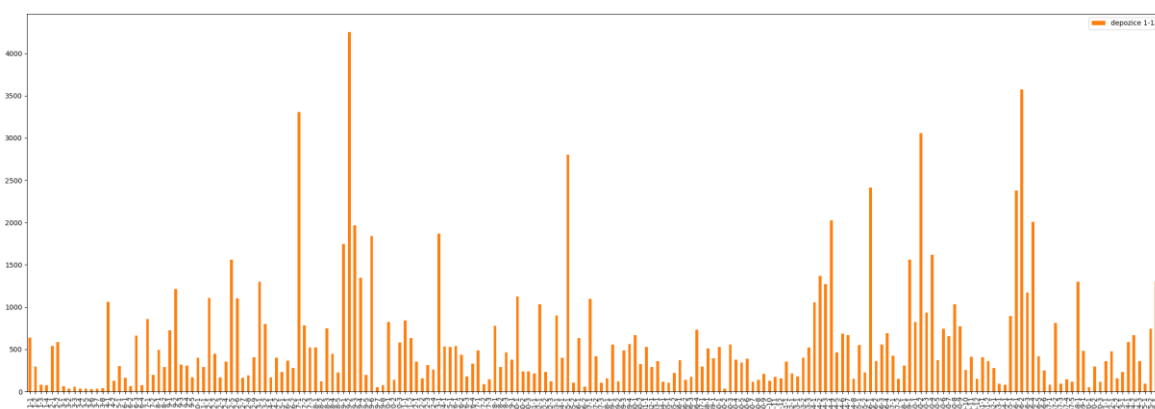
⁷⁴ Tokenizace je rozpad řetězce znaků na jednotlivé lingvistické jednotky, zjednodušeně bychom řekli slova, za účelem dalšího zpracování.

⁷⁵ Vítězslav Dostál, *vitadostal/Heterodoxy*, <<https://github.com/vitadostal/Heterodoxy>>, 8. 9. 2023.

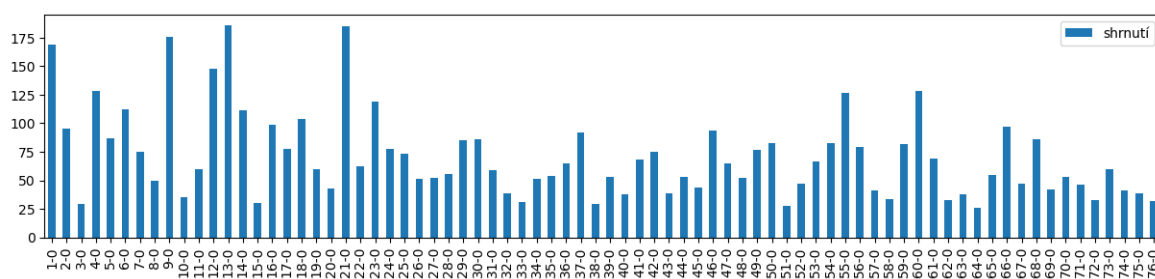

Graf 1: Počet tokenů v jednotlivých kapitolách

Graf 2: Počet tokenů v jednotlivých depozicích napříč kapitolami (bez shrnutí)

Graf 3: Počet tokenů ve shrnutích jednotlivých kapitol

Pokud popíšeme charakteristiky jednotlivých grafů, zjistíme, že maximální délka depozice (shrnutí nejsou brána v potaz) je 4 255 slov, minimální 30 slov a průměrně je to 574 slov. Percentily (25%, 50%, 75%) jsou 168, 371 a 677 slov. Pro shrnující pasáže je maximum 186 slov, minimum 26 slov a průměrně je zapsáno 71 slov. Vezmeme-li v potaz celé kapitoly (bez shrnutí), je maximum 11 482 slov, minimum 81 slov, průměr 1 533 slov a percentily (25%, 50%, 75%) nabývají hodnot 373, 810 a 1 532 slov. Ve všech případech jsou zahrnuta také opakování téhož slova. V anglické verzi *Doatu* 25 a 26 zachycené v kritické edici je celkem 116 511 slov (bez shrnutí).

5.4 Frekvence slov

Vyloučím-li všechna *stop slova* (tedy budu pracovat s verzí korpusu z odpovídající složky), sníží se počet slov na 56 933. Po provedení stemmingu⁷⁶ získáváme novou verzi korpusu, která je přístupná dalšímu statistickému zkoumání a profilování. Nalezneme v ní zhruba 3500 unikátních anglických kořenů.

Jednou ze základních statistických metod pro zpracování textu, kterou jsem použil k profilování jednotlivých částí korpusu, je *term frequency/inverse document frequency* (TF/IDF)⁷⁷ z balíčku⁷⁸ scikit-learn.⁷⁹ Ta dokáže identifikovat nejspecifičtější slova pro každý dokument v rámci celého korpusu, tedy v našem případě pro jednotlivé kapitoly (případně depozice) v rámci celého *Doatu*. Jako příklad mohu uvést kapitolu osm, pro niž na základě této metody vyšla jako nejvíce specifická slova *cemetery* (1. místo) a *urinate* (2. místo). Jejich specifičnost je dána tím, že výraz *urinate* se nikde jinde v celém korpusu nevyskytuje a o *cemetery* je řeč kromě této kapitoly ještě v depozici 48-1. Na tomto příkladu lze snadno demonstrovat, jak lze výše zmíněnou výpočetní metodou snadno objevit, že v osmé kapitole se rozebírá konkrétní přečin *močení na hřbitově*, což lze také snadno ověřit blízkým čtením shrnutí.

Odpovídající skript, který vypočítá TF/IDF frekvence nejčastějších tokenů pro každou depozici zvlášť a výsledek exportuje do tabulky programu Microsoft Excel je i v tomto případě k dispozici na mém githubu.⁸⁰ Zde si může čtenář rovněž stáhnout výslednou tabulku. Vzhledem k jejímu rozsahu ji nebylo možné publikovat v přílohách této bakalářské práce.

---

⁷⁶ Stemming je převedení jednotlivých slov na kořenový tvar, kdy dochází zejména k odseknutí koncovky a části přípon.

⁷⁷ Michael Philip Oakes, *Literary Detective Work on the Computer*, Amsterdam: John Benjamins Publishing Company 2014, 25.

⁷⁸ Balíček scikit-learn jsem použil ve verzi 1.1.2, <<https://pypi.org/project/scikit-learn/1.1.2>>.

⁷⁹ Fabian Pedregosa et al., „Scikit-learn: Machine Learning in Python“, *Journal of Machine Learning Research* 12/2011, 2825-2830.

⁸⁰ Vítězslav Dostál, *vitadostal/Heterodoxy*, <<https://github.com/vitadostal/Heterodoxy>>, 8. 9. 2023.

Mezi kořeny, které velmi často vystupují jako nejspecifičtější pro jednotlivé depozice jsem pro ilustraci vybral tyto: said, wit, heret, aforesaid, brother, ask, peter, william, year, raymond, hous, thing, saw, time, heard, ador, saint, day, say, believ, pon, inquisitor, toulous, wife, heresi, thereabout, ago, confess, arnold. Jistě nepřekvapí, že při výslechu osob, které podávají svědectví o různých událostech se mezi charakteristickými výrazy objeví kořeny pro *mluvení* a *svědčení*. To platí i pro výraz *aforesaid*, tedy odkaz na *výše jmenovaného*. Nicméně žádný z nich nenese z hlediska výzkumné otázky informační hodnotu. Odhlédneme-li od titulů, jmen, datací či jmen konkrétních míst, určitě zaujme vysoká důležitost slovesa *vidět*, které v průměru mezi jednotlivými depozicemi předchází (byť ne výrazně) slovesu *slyšet*. Z toho by se dalo přepokládat, že na setkávání s lidmi (kdo se s kým kde viděl, kdo koho kde viděl) mohl být brán o něco větší zřetel než na samotné slovní sdělení dotyčného. Za povšimnutí stojí také kořen slova vyjadřujícího adoraci, který se v mnoha depozicích ukazuje jako výrazný. Z poznámek překladatelů totiž vyplývá, že se jednalo o narážku na rituální pozdrav *adoratio*, který byl inkvizitory mylně interpretován jako „klanění“.⁸¹ Budeme-li však chtít kvantifikovat, jak často se hovoří o tomto konkrétním rituálním úkonu, bude třeba se zaměřit na četnosti jednotlivých sloves.

5.5 Výskyty sloves

Zatímco TF/IDF může snadno detekovat charakteristická slova pro kapitoly a depozice, jeho slabou stránkou je, že takto nalezená slova nemusí být vždy relevantní z hlediska vyhledávání vzorů víry a rituálu. Do seznamu slov se například snadno může dostat opakovaný překlep nebo jména aktérů, zatímco informace o jejich činnostech se snadno ztratí, neboť tyto nejsou v rámci celého korpusu nikterak unikátní. Pro kvantifikaci činností napříč korpusem jsem se rozhodl text anotovat NLP technikou *part of speech tagging (POS)*⁸², která dokáže rozpoznat slovní druhy všech tokenů. Po dokončení této analýzy jsem se zaměřil na počty jednotlivých sloves.

Následující tabulka obsahuje četnosti všech plných slovesných tvarů, které se v textu vyskytují alespoň desetkrát, s výjimkou tvarů pomocných sloves (například *to have*, *to be*, *to get*), které povětšinou nejsou přímými nositeli informace. Výskyty všech odvozených tvarů konkrétního slovesa jsem sečetl a uvádím je v hranatých závorkách. I zde nelze přehlédnout umístění slovesa *vidět* hned na druhém místě, což jednoznačně potvrzuje obrovský zájem inkvizitorů na rozkrývání jednání (konání), zatímco sloveso *slyšet* se objevuje až na čtvrtém místě. Připustíme-li, že věrouka je primárně vyjadřována slovy, která jsou pronášena k slyšení, a rituál činy, jejichž vykonávání druhým

⁸¹ Diskutováno v kapitole 3.3.2 této práce.

⁸² Steven Bird, Ewan Klein, Edward Loper, „Categorizing and Tagging Words“, in: *Natural Language Processing with Python*, <<https://www.nltk.org/book/ch05.html>>, 8. 9. 2023.

člověkem může být slyšeno, ale především viděno, pak by samotný výskyt slovesa *vidět* jednoznačně posunul váhy na stranu rituálu.

Tabulka 1: Četnosti slovesných tvarů

[4193] say 76 + says 27 + said 3605 + saying 291 + tell 30 + told 133 + telling 14 + talking 17	
[811] see 227 + saw 501 + seen 83	[29] used
[554] ask 12 + asked 511 + asking 31	[28] preached 18 + preaching 10
[481] hear 29 + heard 432 + hearing 20	[28] fled
[374] adore 74 + adored 244 + adoring 56	[27] carried 17 + carrying 10
[311] know 156 + knows 24 + knew 113 + known 18	[27] named
[304] go 98 + went 136 + gone 17 + going 53	[25] saved
[299] believe 46 + believed 76 + believes 177	[25] stated
[294] come 89 + came 182 + coming 23	[25] accompanied
[227] give 79 + gave 97 + given 39 + giving 12	[25] summoned
[206] take 29 + took 124 + taken 36 + taking 17	[23] held
[203] bring 23 + brought 168 + bringing 12	[23] acknowledged
[167] living 97 + lives 70	[23] promised
[154] attested	[19] instructed
[145] wrote	[17] committed
[140] questioned	[17] put
[131] receive 29 + received 102	[17] rea
[120] leave 21 + left 86 + leaving 13	[16] advised
[119] speak 29 + spoke 50 + spoken 17 + speaking 23	[16] remained
[115] send 39 + sent 76	[16] greeted
[111] make 27 + made 84	[16] genuflecting
[111] sworn	[16] led
[110] added	[16] lying
[107] return 12 + returned 78 + returning 17	[15] passed
[100] called	[15] handed
[98] hereticate 13 + hereticated 85	[15] appearing
[96] find 22 + found 74	[14] corrected
[94] died	[14] help
[92] want 14 + wanted 78	[14] informed
[87] answered	[13] ordered
[83] eat 22 + ate 21 + eaten 19 + eating 21	[12] met
[69] confess 23 + confessed 46	[12] taught
[66] replied	[12] refused
[65] live 13 + lived 52	[12] recovered
[54] blessed	[12] reconciled
[58] capture 11 + captured 47	[11] standing
[58] recall 47 + recalls 11	[11] burnt
[55] stayed 45 + staying 10	[11] belonging
[53] visited	[11] owed
[46] wished	[11] served
[41] remember	[11] recounted
[39] containing	[11] mention

[39] kept
 [37] concerning
 [35] abjured
 [34] enter 14 + entered 20

[10] acting
 [10] showed
 [10] pleased
 [10] arranged

Rituál ovšem není tím jediným, co je možné pozorovat či *vidět*. Za průzkum stojí kontext výskytu tohoto slova. V naprosto drtivé většině případů totiž předmětem vidění je (a) heretik, (b) konkrétně jmenovaný člověk, (c) nejmenovaný člověk, nikoliv činnost či rituál. Přesto však v 55 případech z 811 celkových výskytů slovesa vidět, jej bezprostředně (vezmeme-li v úvahu pouze slovesa) následuje výraz *uctívat* (adore). V případě, že se zaměříme na tři nejbližší slovesa, děje se tak dokonce ve 118 případech. Pro srovnání u slovesa jíst se tak stane pouze jedenkrát a zaměříme-li se na tři nejbližší slovesa, pak jedenáctkrát. Velmi blízko sebe můžeme nalézt zmíněná slovesa typicky v záporu. Například v kapitole 37 čteme: „he never saw heretics, nor adored them, nor ate or drank with them.“ Tento příklad také názorně ilustruje, v jakém pořadí inkvizitory jednotlivé aktivity zajímaly. Poté, kdy zjistili, že se někdo s někým potkal, přišla na řadu otázka, zda mu vzdal úctu rituálním pozdravem. A pokud ano, stálo za zjištěním, jestli nebyl účasten také rituální večeře. Frekventovanost slovesa *uctívat* naznačuje mimořádné postavení *adoratia* mezi kacířskými rituály analyzovanými v tomto dokumentu.

5.6 Četnosti rituálů

Abych dokázal stanovit poměr víry a rituálu v korpusu, rozhodl jsem se zjistit, jakým způsobem jsou jednotlivé rituální činnosti popsány v kapitole 3.3.2 této práce v dokumentu reprezentovány. Své pátrání po rituálu započnu blízkým čtením bezprostředního kontextu sloves, které se ukázaly na základě minulé podkapitoly jako hodné bližšího zkoumání. K zobrazení kontextů slov a frází jsem vytvořil automatizované skripty.

5.6.1 Melioramentum a políbení pokoje

Začneme u již diskutovaného a v textu velmi frekventovaného pozdravu, který byl prováděn úklonem, případně pokleknutím či polibkem. Padnutí na kolena odpovídá anglický výrazu *genuflect*, který nalezneme v textu celkem 25krát, přičemž 16krát je analyzátozem slovních druhů také vyhodnocen jako sloveso. Pokud projdeme jednotlivé výskyty, zjistíme, že je v podstatě vždy v doprovodu slovesa *adore*. Dvě výjimky se dají nalézt v 70. kapitole, nicméně i zde je z kontextu jasné, že jde o rituál melioramenta. Bezprostředně po uvedení slovesa *genuflect* se pak dozvídáme kolikrát dotýčný padl na kolena. Vesměs je to třikrát, v jednom případě padl na kolena jedenkrát a v osmi případech počet uveden není. Výraz *genuflect* bývá kromě informace o počtu úklon také zpravidla následován vyslovením žádosti o požehnání. Ta je formulována

anglickou frází *bless me/you/us*. V pěti případech tato fráze chybí. Samotný polibek (*kiss*) je v textu zmíněn pouze čtyřikrát, přičemž ani v jednom případě není zřejmá vazba na konkrétní rituál.

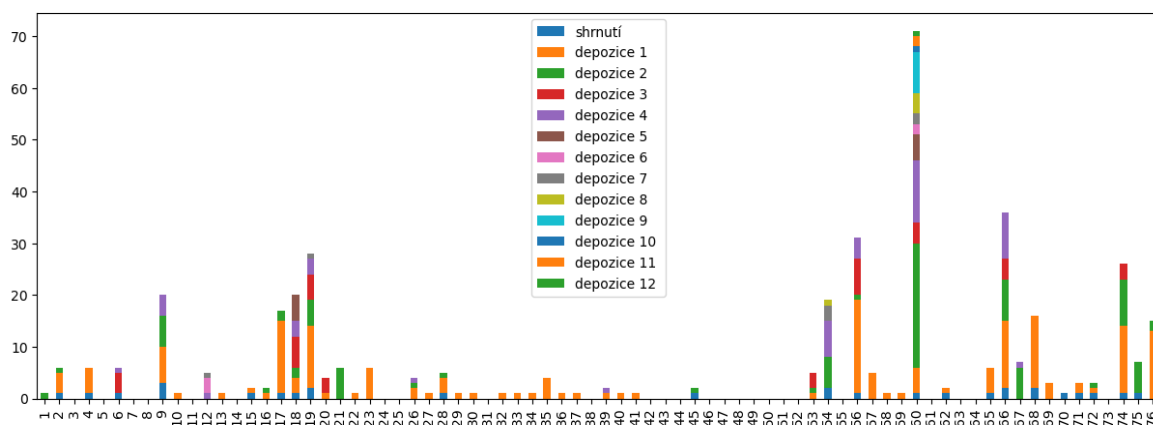
Zbývá tedy pojednat klíčové sloveso *adore*, u kterého je očividná vazba na obřad melioramenta. Protože jde o výraz, který ve frekvencii předčí pouze slovesa vyjadřující řeč a slyšení, může stát za bližší zkoumání, ve kterých kapitolách naopak toto sloveso není zmíněno a proč tomu tak je. Po spočítání výskytů v jednotlivých kapitolách jsem zjistil, že *adore* se nenachází ve 25 kapitolách, přičemž většina z nich patří k těm nejkratším v rámci celého korpusu. Pomocí blízkého čtení (v mnoha případech stačí projít shrnutí, případně jeden až dva odstavce) jsem v těchto kapitolách identifikoval následující témata:

Tabulka 2: Hlavní témata kapitol, které neobsahují sloveso *adore*

Kapitola	Přečin/obsah
3	negativní odpovědi
5	otázky víry (tělo vytvořeno démony, duše mají nebeský původ)
7	otázky víry (Kristus ve svátostech, duše a krev)
8	otázky víry (sklizeň závisí na půdě a lidské práci, nikoliv Boží dobrotě), močení na hřbitově
11	finanční otázky (půjčování peněz, splátky)
14	otázky víry (odmítnutí neposkvrněného početí Panny, dovolávání se Duchu svatého místo Panny)
24	útěk kacířů, kteří nebyli dále pronásledováni
25	vzájemné návštěvy svědků
31	otázka pokání a podezření na kacířství u zemřelého
38	negativní odpovědi
42	otázky víry (Kristus ve svátostech, pojem mše)
43	bouře a krupobití častější po vyhnání kacířů ze země
44	otázky víry (prohlášení se za sv. Jakuba, duše vstoupí do ráje až po dni soudu)
46	otázky víry (dva bohové, apokalyptická vize o krvi)
47	otázky víry (Kristus ve svátostech, sedmero bohů, sv. Petr nebyl papežem)
48	otázky víry (sv. voda je mrtvým k ničemu, pouze jejich vlastní dobré skutky)
49	otázky víry (požehnaný chléb kacířů ve vězení pomůže v hodině smrti)
50	otázky víry (vyznání patří Bohu, ne kněží, Saraceni a Židé měli větší víru než křesťané, lichva není hřích)
51	otázky víry (tři bohové)
52	odnesení ornátu a kříže z kostela
55	získání postu opata
61	společné jídlo s kacíři

Kapitola	Přečin/obsah
63	po pokání se od kacířství odvrátil
64	po pokání se od kacířství odvrátil
73	nemá nic společného s kacíři, protestuje proti křivému obvinění z dopisu

Z obsahu těchto kapitol je vidět, že v celé polovině případů, se jedná o kapitoly, které nás místo rituálu informují o konkrétní otázce heterodoxní víry. Struktura kladení otázek v těchto případech také výrazně vybočuje od dříve nastíněného schématu. Mezi kapitolami bez výskytu slovesa *adore* je také skupina velmi specifických a svérázných textů, které se věnují například finančním otázkám, otázce obsazování církevních pozic či problému křivého obvinění. Jak již bylo řečeno, obecně se jedná o kratší texty, mnohdy čítající jen několik málo odstavců. Pochopitelně v případně kratších textů se snižuje pravděpodobnost, že se podaří nalézt jakýkoliv hledaný výraz, *adore* nevyjímaje. Následující graf pak ilustruje nerovnoměrný, avšak hojný, výskyt slovesa napříč korpusem.

Graf 4: Výskyt slovesa *adore* v jednotlivých kapitolách a ve shrnutí

5.6.2 Žehnání chleba

Pokud by se nějaký katarský rituál dal považovat za paralelu k večeři Páně, pak je to právě obřad žehnání chleba. Již bylo vysvětleno v kapitole 3.3.2, že kataři jej takto vnímat nechtěli. Požehnaný chléb byl totiž přístupný celé komunitě, ne pouze jejím členům, tudíž důraz byl položen na společné stolování v rámci společenství. Inkvizitoři tuto skutečnost reflektují ve čtvrté otázce, jež zní „Jedli či pili jste s nimi? Obdrželi jste od nich požehnaný chléb?“ Ze způsobu, jak jsou otázky formulovány, vysvítá, že jakékoliv společné jídlo s heretiky bylo inkriminující. Nabízí se tedy zaměřit se v textu na klíčová slova typu: *eat, blessed bread, food*.

Při zkoumání kontextu slova *food* zjistíme, že ve většině případů není vázáno na rituální stolování. Jeho dvacet výskytů nalezneme rozprostřených v 11 kapitolách,

v nichž se typicky objevuje jednou až dvakrát, maximálně však čtyřikrát. V případě kapitol 18, 23, 60 a 66 nám přítomnou vazbu na rituál stolování prozradí přímé uvedení dvousloví *blessed bread*. U kapitol 19 a 61 sice v blízkosti slova *food* zmínku o požehnaném chlebu nenalezneme, zato však nelze přehlédnout explicitní důraz na *the same table*, který v sobě nese náboj komunity. V ostatních případech jsme převážně informováni o předání jídla či přinesení jídla. Příslopečným určením místa *the same table* se na tomto místě nebudu více zabývat, neboť zcela ve všech případech se nachází v blízkosti významnějších slovesných tvarů *eat(ing)/ate/eaten*.

Co se týče přídavného jména *blessed*, lze jej nalézt v textu celkem 77krát, sousloví *blessed bread* však pouze 14krát v 8 kapitolách, přičemž v samotné druhé kapitole se nachází hned 6krát, což je téměř polovina všech výskytů. Navíc výskyty z kapitol 14 a 29 nehovoří o *blessed bread of the heretics*, nýbrž patrně naráží na klasickou hostii roznášenou během nedělní mše. Na přetřes zde pak nepřichází otázka společného stolování, nýbrž otázka osobního postoje k oficiálnímu eucharistickému obřadu. V případě všech ostatních 12 výskytů, je svatý chléb jeden (*eat*), výjimečně přinesen (*brought*). Zkoumání kontextu samotného *eat* se tedy i v tomto případě jeví z hlediska dosažení cíle jako naprosto dostačující.

A jak vlastně vystupuje v textu samotný chléb? Výraz *bread* nalezeneme celkem 80krát, přičemž v 36 případech jej objevíme v blízkosti slova *blessed*. Ukazuje se totiž, že často je místo sousloví *blessed bread* užito větné stavby *bread blessed by [somebody]*. Ve 49. kapitole nalezneme 8 zmínek o chlebu. Ačkoliv pouze v první zmínce je explicitně uvedeno, že tento chléb je požehnaný, všechny ostatní výskyty z tohoto kontextu implicitně vycházejí. Opačný příklad můžeme nalézt v kapitole 6, kde se v souvislosti s modlitbou *Otče náš* hovoří o *supersubstantial bread*. Zajímavým případem je také kapitola 12, kde se naopak rozebírá, v co lidé ohledně chleba věřili, konkrétně zda se podle nich jednalo o Kristovo tělo. 40. kapitola zase vyniká tím, že ačkoliv v 11 situacích nehovoří o *blessed bread*, ale výhradně o *bread of God*, můžeme tyto výskyty dát do souvislosti s rituálním stolováním. Naopak v 7 případech, které lze snadno identifikovat tak, že po slově *bread* téměř bezprostředně následuje *and* (tedy jedná se o výčet surovin, například *bread and nuts* či *bread, wine and fish*), o vazbu na rituál patrně nejde, neboť se jedná o texty informující o faktu, že někdo poskytl někomu jinému (ať už kacíři nebo ne) jídlo. Můžeme proto shrnout, že v drtivé většině případů je zmínka o chlebu skutečně odkazem na společné stolování.

Nyní k výskytům jednotlivých tvarů slovesa *eat*, kterých můžeme napočítat celkem 140.⁸³ Při analýze okolí jednotlivých výskytů objevíme kontexty, které už byly nastíněny v minulých odstavcích. *Jedení s někým/někde* je vnímáno jako forma intenzivního společenského kontaktu. Často je věta v záporu, je tedy dosvědčeno, že k jednání

---

⁸³ Některé četnosti se liší od původního seznamu četností sloves uvedených v tabulce 1, problém spočívá v tom, že tato tabulka bere v potaz výstup analyzátoru slovních druhů, zatímco pro podrobnější průzkum používám fulltextové vyhledávání pomocí regulárních výrazů.

nedošlo. V takovém případě ani nemá smysl specifikovat, zda byl nebo nebyl přítomen chléb. Největší skupinu pak tvoří situace, kdy jsme informováni, že osoba byla v kontaktu s druhou osobou, přičemž lidé společně jedli. Dozvídáme se, že zpravidla šlo o jídlo nabízené kacířským hostitelem z jeho vlastních zásob. Pokud byl požehnaný chléb ve hře, pramen nám to neváhá sdělit. I zde platí, že v situacích, kdy následuje výčet několika druhů jídla (například „eating of flesh and eggs and cheeses“ ve 23. kapitole), nejde o narážku na společné stolování. Na druhou stranu zrovna v tomto uvedeném případě ve skutečnosti o rituál jde, ovšem o rituál postní. Sloveso *jíst* se analogicky ke slovu *chléb* objevuje ve věroučných statích, kde se diskutuje pojetí hostie.

5.6.3 Modlitby a předání Otčenáše

O modlitbě a aktivitě modlení podává pramen svědectví celkem v 10 kapitolách, a to ve velmi pestrých souvislostech. V kapitole 7 se setkáváme s nevyslyšenou modlitbou za záchranu života, v kapitole 13 je člověk modlíci se v kostele poučen, aby se modlil ke Všemohoucímu, a nikoliv ke křížům a obrazům. V 32. kapitole se žena nemůže modlit po způsobu kacířů, protože neví jak a nemá ji to kdo naučit. Zmínka v kapitole 39 se týká spíše otázek víry, protože se dozvídáme, že pro někoho může být modlení se za zesnulá nemluvňata považováno za hříšné jednání. V podobném duchu se nese výpověď z kapitoly 48, kde se otevírá více zobecněná otázka přijatelnosti modlitby za všechny mrtvé. 50. kapitola opět otevírá otázku povahy hostie. 54. a 69. kapitola hovoří o přímluvných modlitbách, které kacíři mohli pronášet za vyslýchané osoby.

Nejzajímavější výskyty nalezneme v 6. a 53. kapitole. Šestá kapitola explicitně zmiňuje modlitbu Otčenáš a dává ji do souvislosti s *adoratio*. Je explicitně uvedeno, že modlitba Páně uprostřed obsahovala frázi o vezdejším chlebu (*supersubstantial bread*) a končila známými slovy „neboť tvé je království...“, která dnes nebývají pronášena v rámci standardní katolické verze modlitby. Následně podle pramene byly recitovány další modlitby a prosby o požehnání a slitování. Žehnán byl kromě Otce a Syna také Duch svatý. Třiapadesátá kapitola je specifická tím, že přímo zmiňuje *servicium*, tedy akt pokání, o němž zde inkvizice pojednává jako o kacířské formě vyznání hříchů (snad bychom mohli použít i výrazu zpověď). Serviciu má předcházet modlitba Otčenáš včetně kacířských dodatků a prologu Janova evangelia. Způsob, jakým postupuje líčení při vyčítání jednotlivých činů, je i zde typický. Svědek s kacíři žil, naslouchal jim, jedl u stejného stolu, jedl požehnaný chléb a v poslední řadě se také účastnil modliteb a aktů pokání.

Název modlitby Otčenáš se v celém textu nachází ve třech kapitolách, dva případy byly právě diskutovány v minulém odstavci. Poslední případ (kapitola 66) místo slovesa modlit se používá opis „say the Our Father“, lze jej tudíž nahlížet také perspektivou čistě pronesených slov během rituálu společného stolování. Navíc stolování i pronášení požehnání je v kontextu tohoto výskytu explicitně tematizováno.

5.6.4 Přijetí pokání

Při vyhledávání zmínek o modlitbě již bylo uvedeno, že 53. kapitola se přímo odkazuje na akt pokání, který podle inkvizitorů měl být mezi katary označován jako *servicium*. Žel takto přímé označení této praktiky speciálním výrazem nikde jinde v prameni už nenajdeme. Nepomůžeme si ani přes vyhledávání výrazu *confession*, který ač velmi častý, je použit mimo kapitolu 53 (odhlédneme-li od narážek na svědectví před inkvizitory) pouze třikrát (kapitola 1 a 50), a to vždy ve významu *zpověď*, která je označena kacíři za bezvýznamnou a nefunkční z hlediska osobního spasení. Obdobně časté slovo *penance* je v textu ve všech případech spojeno s rozsudkem uděleným inkvizitory, tudíž z hlediska pátrání po *serviciu* taktéž bezcenné. S výjimkou kapitoly 53 se mi nepodařilo strojově vyhledat žádný jednoznačný odkaz na tento rituál.

5.6.5 Křest Duchem svatým

Čtenář, který by mohl očekávat, že snad nejznámější a patrně i nejvýznamnější katarský obřad – *consolamentum* – jenž byl pro katarského věřícího také nutnou podmínkou k dosažení spásy, se v pramenném textu hojně objeví na mnoha místech, bude zklamaný. Samotné slovo *consolamentum* se v dokumentu vůbec nevyskytuje, takže nezbývá než se zaměřit na jiné obraty odvozené ze slovního popisu rituálu, jak byl prezentován v kapitole 3.3.2. Krom toho, že udělení *consolamenta* mohlo probíhat v přítomnosti ohňů, předpokládám také, že vycházelo z biblického konceptu přijetí Ducha svatého, ať už známého ze *Skutků apoštolů* (*Sk* 2, *Sk* 8, *Sk* 10), anebo z ježíšovských výroků o křtu ohněm (*Mt* 3,11 a *Lk* 3,16), což by snad potvrzovaly i některé historické prameny.⁸⁴ Nicméně o ohni nalezneme jen 5 zmínek: čtyřikrát jsou lidé přítomni u ohně a jednou je pojednána „krása“ smrti ohněm. O křtu jsou v textu 3 zmínky, přičemž ve všech případech jde o zpochybnění této svátosti. Stojí však za pozornost, že druhá kapitola explicitně uvádí *křest vodou*, nalezneme zde tedy náznak, že může existovat také jiná forma křtu, která neprobíhá vodou. Víc se však nedozvíme.

Za mnohem více pozornosti stojí pojem *hand* (ruka), který je spjat s udělením *consolamenta*, přičemž užití ruky může být rovněž ukazatelem mnoha dalších obřadů. Do hry však vstupuje také problém, že toto slovo je z hlediska lingvistiky zatíženo mnoha dalšími významy. V anglické verzi pramene například můžeme v textu velmi často objevit *hand over*, ale i *on the other hand*. Vzhledem k cílům této práce však vyniká fráze *placing hands on/upon*, kterou nalezneme čtyřikrát. V kapitole 56 a 70 se hovoří o vzkládání rukou na nemocného, v kapitole 54 je dokonce zmíněno položení rukou a knihy, i zde na hlavu nemocného. V tomto jmenovaném případě text přímo konstatuje, že šlo o přijetí do „jejich sekty“. Poslední výskyt je k nahlédnutí v kapitole 12 a vyčnívá užitím sloves *consoled* a *received*, kdy se dozvídáme, že po přijetí útěchy byla dotyčná

---

⁸⁴ David Zbírál, *Pokřtění ohněm...*, 31.

rovněž přijata do společenství. Ve všech čtyřech instancích se tedy s největší pravděpodobností jedná o rituální přijetí consolamenta.

Poslední zjištění volají po důslednější analýze sloves *consoled* a *received*. Ve 12. kapitole se přidá k dřívějšímu zjištění také fakt, že i matka dotazovaná byla „consoled in this way, died hereticated“. Toto tvrzení dříve nebylo nalezeno, protože není uvedeno v souvislosti s obřadním úkonem konaným rukou. Analogicky objevíme také rozšíření k 54. kapitole, kdy se na jiném místě uvnitř kapitoly hovoří o nemocném, který měl vůli „zajistit si útěchu“ (consoling himself). Hledáním *consoled/consoling* na seznam kapitol navíc přibudou ty s označením 60 a 66. Poněkud problematická je první jmenovaná, protože tvrzení „he consoled her in a similar way“ v kontextu zmiňujícím osobní zděšení nedokážu jasně interpretovat. Naopak 66. kapitola se zdá být svým tvrzením „consolation had been performed“ poměrně zřejmá. V souhrnu se dá konstatovat, že ze 76 kapitol se ke *consolamentu* odkazuje zhruba 7 z nich.

Nabízí se ještě zkoumání dalších slov jako je například kniha, různá označení pro Písmo či zaměření se na příběhy smrtelně nemocných. O vložení knihy na hlavu člověka se dočteme v kapitole 32. Zde je zajímavé, že svědkyně informuje o tomto rituálu na základě přímého dotazu, jak byla přijata (*received*). Z kontextu vyplývá, že jde o přijetí do heretické skupiny. O nemocných se pramen zmiňuje velmi často, slovo *sick* můžeme nalézt 175krát (z toho celých 93 výskytů se nachází v kapitole 54), přičemž v podstatě vždy jej následuje předmět muž/žena. Za zmínku stojí také to, že nezřídka se „sick man“ pojí s „was hereticated“. V tolik diskutované kapitole 54 objevíme „hereticated him“ hned vedle „received him into their sect“.

Hereticated je v prameni uvedeno na 110 místech, z toho však 37 výskytů je v kapitole 19. Z kontextu se dá vyvodit, že sloveso primárně vyjadřuje fakt, že se někdo rozhodl pro kacířskou víru. Ve většině případů se dozvídáme, kde k obrácení došlo, skrze koho, případně za jakých okolností. Typickou okolností je pak nemoc, často smrtelná. Co se týče situací, u kterých můžeme na základě textu předpokládat, že došlo také na consolamentum, tak kromě již diskutované kapitoly 54 kapitoly nalezneme frázi „received him into their sect“ rovněž v kapitole 68. Na stejném místě je navíc uvedeno, že přijetí proběhlo „according to the manner of the heretics“. Tato skupina slov se objevuje v textu na sedmi místech a vždy předznamenává rituální činnost.

5.7 Četnosti osobních věroučných postojů

U katarských věřících na základě odborné literatury stojí za povšimnutí jejich dualistické myšlenky (svět jako satanův výtvar, hmotné tělo jako vězení, Ježíš jako nepadlý anděl), stavění vlastní identity na kritice katolické církve (odmítnutí okázalého života, jiný postoj ke svátostem, vlastní interpretace sukcese) či specifická eschatologie a soteriologie (převtělování duší, jejich návrat do nebe). Je však třeba také zůstat otevřený jedinečným osobním přesvědčením, která text může obsahovat.

5.7.1 Dualismus, eschatologie a teologická antropologie

Cestu za hledáním a ověřováním klíčových slov můžeme začít nad výrazem nebesa (*heaven*), jenž se jeví přirozeně příznačným pro výpovědi o jiném světě. Podle 5. kapitoly byly v nebesích stvořeny duše, podle 13. kapitoly a 29. kapitoly padlí andělé (na jiném místě padlí duchové) kdysi vykázání z nebe mohou ještě dojít spasení. V kapitole 37 se uvádí, že nikdo (kromě některých svatých) nevstoupí do nebes, dokud neproběhne soudný den, v kapitole 46 se dočteme o krvavé bitvě mezi dvěma bohy. Jednotlivá tvrzení nejsou doprovázena žádnými specifickými slovesy, objevuje se *said, maintained, believed*, tvary, které mohou zaznít také v mnoha jiných souvislostech. Při procházení jednotlivých výskytů však nelze přehlédnout, že jednotlivé výroky se vždycky vyskytují ve dvojicích. Důvod je nasnadě: pokud se v prameni objeví nějaké velmi specifické kacířské tvrzení, je uvedeno také ve shrnutí příslušné kapitoly.

O d'áblu a andělech se v textu příliš nehovoří. Andělé jsou zmíněni pouze jednou ve 13. kapitole společně s nebesy, což bylo diskutováno v minulém odstavci. V případě d'ábla (*devil*) toho lze vypátrat více, nicméně hodny pozornosti jsou zejména výskyty spojené se slovesem *made*, které popisují, co d'ábel vytvořil. Ve třech případech je nám sděleno, že d'ábel je stvořitelem lidských těl, přičemž se opět vracíme do kapitol 5. a 13. Kapitola 12 sděluje de facto to samé, akorát místo d'ábla je aktérem Lucifer. Poslední pátá zmínka směřuje do kapitoly 19, která se v těchto souvislostech dosud neobjevila. Zde d'ábel vystupuje jako stvořitel všech viditelných věcí.

Do podkapitoly o dualistických a eschatologických výpovědích bych si dovolil včlenit i otázky teologické antropologie – zejména ty, které pokrývají vztah a původ ducha, duše a těla, neboť dualismus implikuje přísné oddělení duše člověka od jeho materiálního těla. Ze 49 výskytů slova *body*, vyloučíme-li ty, které se vztahují k Božímu tělu či Kristovu tělu (*body of the Lord/Jesus Christ/Christ/God*), zůstane deset. V 7. kapitole je postavena otázka, zda lze redukovat lidskou duši na krev. Ve 12. kapitole se to pro změnu hemží duchy (*spirits*). Nejenže duch jistého Williama vstupuje z jednoho těla do druhého, ale o Bohu se dozvídáme, že nemůže vytvářet nové duchy (duše) pro novorozence. Jako argument, proč toto není možné, je uvedeno, že by stvořitel měl každý den příliš mnoho práce. Hned následující 13. kapitola nás informuje o výpovědi, že to byl Bůh, kdo člověku vdechl duši. Kapitola 39 pak otevírá otázku, v jakém těle budeme vzkríšeni. Obdobně jako řečtina disponuje σάρξ a σῶμα, angličtina (na rozdíl od češtiny) může nabídnout přibližné ekvivalenty *body* a *flesh*. Tělo (ve smyslu maso, hmotné tělo, *flesh*) nalezneme v prameni pětkrát, přičemž důležitost 12. i 13. kapitoly již byla diskutována. V souvislosti s *flesh* se však objeví doplňující tvrzení o tom, že není jednoduché se dostat do ráje jako „krev a tělo“ (12. kapitola) a že Bůh nikdy nevstoupil v těle do panny či jiné ženy (13. kapitola).

Výraz duše (*soul*) nalezneme v textu dvacet osmkrát, avšak téměř ve všech případech se jen znovu vracíme k dříve nalezeným výrokům. Výjimkou je například kapitola 44, kde se opětovně tematizuje otázka, zda duše vstoupí do nebes před soudným dnem, jež je tolik charakteristická pro kapitolu 33. Celkově můžeme tvrdit, že více jak třetina

výskytů slova duše se zabývá právě touto tematikou. Nicméně tento fakt je zapříčiněn spíše strukturou dokumentu a bohatostí kapitoly 37 než zvýšeným důrazem na toto téma. V kapitole 48 je zmíněno, že v zásadě nic spásonosného nemůže být vykonáno pro již mrtvou duši (myšleno mrtvého člověka). Poněkud zvláštní tvrzení pak nalezneme v kapitole 39, podle níž Bůh dal člověku jen tři věci: duši, ráj a hvězdy.

S dualismem bývá také obvykle spojena myšlenka více bohů, kteří zastupují na různé úrovni síly dobra a zla, přičemž tito mohou tvořit také určitou hierarchii moci. Pro vyhledání míst, která zmiňují různé počty bohů, stačí vyhledat anglický plurál *gods*. Osmkrát je řeč o dvou bozích (kapitoly 33, 34, 46), jednou o sedmi, kteří si zvolili jednoho svrchovaného (kapitola 47), a jednou o třech (kapitola 51).

5.7.2 Christologie

Z 31 výskytů *body/bodies of christ/god* jich celých 21 nalezneme v 50. kapitole. Ta společně se 42. a 7. kapitolou problematizují vztah mezi hostií a tělem Kristovým. Ve všech těchto kapitolách se vyskytuje úsměvná argumentace, že kdyby hostie byla tělem Kristovým, kněží by celé jeho tělo již dávno snědli před mnoha lety, a to i kdyby „tělo Kristovo bylo veliké jako hora“. Po jedné drobné zmínce odmítající přítomnost těla Kristova ve svátostech pak lze objevit v kapitolách 12, 17 a 19. Výraz *consecrated host* pak přidá na seznam ještě kapitolu 7.

O svaté panně (*holy/blessed virgin*) se mluví na 19 místech, z toho více než jeden výskyt objevíme v kapitolách 13, 14 a 29. Třináctá a dvacátá devátá kapitola sdílejí podobné formulace, vesměs se naráží na to, zda byla matkou Boží a zda byla počata z muže a ženy. Otázku neposkrvněného početí (Marie, nikoli Ježíše) pak otevírá i kapitola čtrnáctá.

Sloveso *incarnate* v prameni můžeme nalézt jen na dvou místech a v obou případech se vztahuje na teologický koncept Boha, jenž se stal člověkem. Obě kapitoly (13. a 29.) dokonce poskytují téměř shodnou formulaci, z čehož vyplývá, že výslech Arnaldy a výslech Bezerys by mohl vykazovat provázanost. To lze také snadno ověřit, neboť shrnutí 13. kapitoly nás informuje, jak Arnalda slyšela Bezersu říci, že: „God had never become incarnate, that the Holy Virgin was not the mother of God, that the angels who had been thrown out of heaven because of their pride would be saved...“ Shrnutí 29. kapitoly pak kontruje, že Bezersa nikdy neřekla, že „God had never become incarnate, and that the Holy Virgin was not the mother of God, or that the spirits who had fallen from heaven because of their pride must be saved.“ Ze stylizace by se dalo předpokládat, že fráze jako „became incarnate“ pochází ze slovníku samotného inkvizitora, přičemž shrnutí jedné z kapitol bylo vytvářeno s ohledem na shrnutí kapitoly druhé, případně obě byly psány současně.

5.7.3 Soteriologie a ekleziologie

Římská církev vnímala sebe sama jako jediný zdroj spásy, potažmo jediný prostředek spásy, pokud za zdroj budeme považovat samotného Boha. Tento postoj pochopitelně nemohl být přijatelný pro jakákoliv alternativní, a tedy v principu konkurenční hnutí. Hned vyhledávání samotného slova spasení (*salvation*) nám v 1. a 66. kapitole nabídne tvrzení, že spása je možná pouze skrze kacíře. Podle 19. kapitoly pak ani svátosti oficiální církve (včetně křtu) nejsou spásonosné. Ve 13. kapitole se objevuje, že dominikáni, minorité ani klér obecně neučí věci, které by vedly ke spasení, naopak tyto můžeme najít v Janově evangeliu. V případě, že se zaměříme přímo na sloveso, resp. přičestí trpné *saved* (tedy být spasen), nalezneme zhruba 20 zmínek (kapitoly 1, 2, 4, 9, 12, 15, 17, 18, 19, 28, 32, 37, 45, 53, 54, 56, 75). Fráze „and that one could be saved through them“ je totiž součástí otázky „asked if he/she believed that the said heretics were good and truthful, and that they had a good faith,“ která se objevuje v textu v téměř standardizované podobě.

V prameni můžeme nalézt rovněž 20 zmínek sousloví „Roman Church“, z toho čtyřikrát je uveden také přívlastek „svatá“. Jednotlivé případy sice odkrývají pramálo nového materiálu pro potřeby této práce, nicméně užití formulací typu „the catholic faith as the Roman Church preaches and observes...“ (kapitola 39, ale také 66) nám může něco napovědět o vnímání sebe a druhých. Pro ty druhé je nepřekvapivě vyhrazeno slovo *sekta* (sect), v textu užitá celkem 25krát, v některých případech s přívlastkem *kacířská sekta* či zájmenem *jejich sekta*.

Téma spásy padlých andělů (například kapitoly 13 a 29) na tomto místě nebudu více diskutovat, protože o něm bylo již pojednáno dostatečně výše. Krátce se však ještě zmíním o spíše ojedinělých prohlášeních, na která jsem při analýze dokumentu narazil spíše náhodně a která považuji za hodné zmínky, například i proto, že jsou explicitně zahrnuty ve shrnutí kapitol. Hned v první kapitole se uvádí, že kataři mají své vlastní biskupy a diákonu, a to dokonce od počátku – v *sukcesi* (succession). V kapitole 42 se s vyšší frekvencí objevuje pojem *mše* (mass). V rozporu s katolickým dogmatem o spásonosné úloze mše (její součástí je totiž svaté přijímání), je zde prezentován názor, že název „missa“ (přeneseně se snad naráží i na obsah) je pouhým důmyslným zřízením kléru. V jiných kapitolách jsou odsouzeny také další svátosti, například křest je rovněž zbaven soteriologické dimenze v kapitolách 17 a 19, doslova je v textu uvedeno „baptism of water applied by the Roman Church is nothing“. V závěru ještě vzpomenu kapitolu 48 vyjadřující, že spása mrtvých je závislá pouze na jejich vlastních dobrých skutcích (*good works*) konaných ještě za jejich života, a kapitolu 49, jež zmiňuje, že přítomnost jistého chleba v hodině smrti může poskytnout tolik, co přítomnost kacířských bratrů a sester.

5.7.4 Shrnutí prohlášení týkajících se víry

Následující tabulka přehledně (avšak zjednodušeně) prezentuje věroučné postoje, se kterými se můžeme setkat napříč pramenem. Jednotlivé názory jsem rozčlenil do tří kategorií: soteriologie/ekleziologie (15krát), dualismus/eschatologie/antropologie (20krát) a christologie (13krát), jakkoliv jsem si vědom překryvů a problematičnosti jasného zařazení. Cílem bylo naznačit a kvantifikovat podobná témata. Hvězdičkou jsou pak označeny ty instance, které nejsou explicitně zmíněny ve shrnutí příslušné kapitoly.

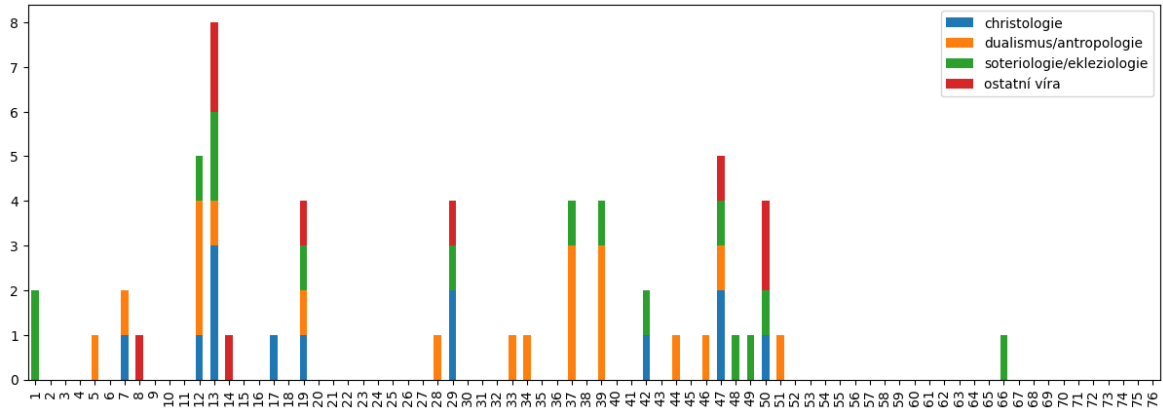
Tabulka 3: Kategorizace věroučných postojů v jednotlivých kapitolách

Kap.	Téma	Prezentovaný názor
1	SOTER	v církvi pouze pýcha, spása pouze u kacířů
	SOTER	vlastní pojetí sukcese
5	DUAL	tělo vytvořeno démony, duše však mají nebeský původ
7	CHRIS	Kristus není ve svátostech
	DUAL	duše je v krvi
8	-	sklizeň závisí na půdě a lidské práci (nikoliv Boží dobrotě)
12	DUAL	Lucifer vytvořil člověka, Bůh mu však skrze dech života umožnil mluvit
	DUAL	duše může přejít z jednoho těla do druhého*
	DUAL	Bůh každodenně netvoří nové duše pro novorozence*
	CHRIS	Kristus není ve svátostech*
	SOTER	oficiální církev pronásleduje osoby žijící dobrý život*
13	-	nevíra v manželství
	-	nevíra v oběti u oltáře
	CHRIS	Kristus nenarozen z panny
	DUAL	d'ábel vytvořil člověka, Bůh mu vdechl duši
	CHRIS	Bůh se nevtělil
	SOTER	padlí andělé mohou být spaseni
	CHRIS	modlení k Duchu svatému místo k Ježíši
	SOTER	učení kléru není ke spasení, zato učení evangelisty Jana ano*
14	-	Svatá panna počata z muže a ženy
17	CHRIS	Kristus není ve svátostech*
19	DUAL	d'ábel stvořil viditelný svět*
	CHRIS	Kristus není ve svátostech*
	SOTER	církev a její svátosti nevedou ke spasení*
	-	Jan Křtitel je bezvýznamnou postavou, zatímco evangelista Jan je důležitý*
28	DUAL	d'ábel stvořil těla

Kap.	Téma	Prezentovaný názor
29	CHRIS	Bůh se nevtělil
	CHRIS	Kristus nenarozen z panny
	SOTER	padlí andělé mohou být spaseni
	-	svatá panna počata z muže a ženy
33	DUAL	dva bohové (jeden dobrý, jeden špatný)
34	DUAL	dva bohové (jeden dobrý, jeden špatný)
37	DUAL	duše nevstoupí do nebe před soudným dnem
	DUAL	Bůh započal dílo na zemi
	DUAL	místo odpočinku duší na tomto světě
	SOTER	papež má moc svazovat a rozvazovat*
39	DUAL	Bůh stvořil lidská těla, avšak bez šesti smyslů (smysly jim propůjčil poz-
	DUAL	ději)
	DUAL	Po vzkříšení povstaneme ve stejném těle*
	SOTER	Bůh dal člověku jen tři věci: duši, ráj a hvězdy* modlitba za mrtvá nemluvňata*
42	CHRIS	Kristus není ve svátostech
	SOTER	mše lidským nařízením
44	DUAL	duše nevstoupí do ráje před soudným dnem
46	DUAL	dva bohové bojující v nebi, apokalyptická vize o stoupající krvi
47	CHRIS	Kristus není ve svátostech
	CHRIS	Bůh nepřišel osobně, ale jako pšeničná mouka
	DUAL	sedmero bohů, kdy šest zvolilo sedmého vládcem
	SOTER	sv. Petr nebyl papežem
48	SOTER	sv. voda je mrtvým k ničemu, pouze jejich vlastní dobré skutky mají váhu
49	SOTER	požehnaný chléb kacířů ve vězení pomůže v hodině smrti
50	CHRIS	Kristus není ve svátostech
	SOTER	vyznávat se třeba pouze Bohu, ne kněžím
	-	Saraceni a Židé měli větší víru než křesťané
	-	lichva není hřích
51	DUAL	tři bohové
66	SOTER	spása pouze u kacířů

Níže uvedený graf vizualizuje distribuci postojů víry vyplývající z výše uvedené tabulky. Za jednotku bere jedno konkrétní věroučné prohlášení (prezentovaný názor čili jeden řádek tabulky 3), byť je diskutabilní, co lze považovat ještě za jedno prohlášení a co už spadá do kategorie dvou či více prohlášení, obzvláště pokud se tato vzájemně doplňují. Na vodorovné ose se nachází všech 76 kapitol, kdy většina z nich obsahuje výpovědi jednoho svědka nebo úzké skupiny lidí. Z distribuce vyplývá, že posledních téměř 40 % stran textu nevěnuje otázkám víry téměř žádnou pozornost.

Graf 5: Distribuce vybraných prohlášení týkajících se víry

6 Zpracování výsledků a diskuse

Minulá kapitola naznačila, že ze samotných četností sloves jsem dokázal vyvodit pouze omezené závěry, které bylo nutné dále zpřesňovat. Vysoké zastoupení sloves *říkat*, *vidět*, *ptát se*, *slyšet*, *znát* či *jít* vypovídá o jasném zaměření dokumentu na svědectví, která souvisí se sociálním životem dotazovaných. Potvrdila se tak důležitost hned první otázky z inkvizičního manuálu zmíněného v kapitole 4.1 této práce, podle kterého se vyslýchající mají hned na začátku svědků tázat, zda kacíře viděli – kdy, kde, jak často, s kým a za jakých okolností. Pokud nahlédneme například do kapitoly 13, která je jednou z kapitol podstatně orientovaných na víru (viz graf 6), i tato začíná příběhem, co Arnalda prožila v nemocnici ve městě Cordes, co tam viděla a koho tam potkala. Víra ostatních je tak vlastně zasazena do vlastní sociální zkušenosti, kdy vyslýchaný navíc získává prostor se vůči chování druhých vymezit. Viděno z mocenského hlediska pak může platit, že získání informací o druhých lidech – potencionálních adeptech na výslech – mohlo být často důležitější než činy, neřkuli postoje týkající se víry, daného jednotlivce. Ostatně který vyšetřovatel by v současné době začal tím, že se podezřelého bude ptát na jeho osobní názory.

Mezi nejfrekventovanějšími slovesy se kromě *say*, *see*, *ask*, *hear* a *know* umístilo také *adore*, které v textu vyjadřuje úkon *adoratio* (z pohledu inkvizitorů) či *melioramentum* (z pohledu katarů). Vezmeme-li v potaz, že se v zásadě jednalo o rituální pozdrav nejčastěji adresovaný členům přijatým do katarského společenství, tedy základní společenský úkon, hojný výskyt výrazu po boku dalších slov základní společenské interakce se stane pochopitelným a předpokladatelným jevem. Pokud vyslýchaný byl v kontaktu s nějakým katarem, je velmi pravděpodobné, že se s tímto specifickým způsobem pozdravu setkal. Dalším důvodem velké četnosti slovesa je však i častá přímá otázka inkvizitorů, zda dotazovaný byl nějaké formy *adoratia* svědkem či přímo účastníkem (gerundium *adoring* tvoří zhruba 15 % výskytů slovesného kořene). Zařazení tohoto úkonu mezi rituální činnosti výrazně posouvá podíl víry a rituálu ve prospěch rituálu.

Na první pohled by se mohlo zdát, že četnost slovesa *believe* (299 výskytů sloves, 381 výskytů kořene), které hned následuje za výše diskutovanými slovesy, by mohlo naopak zvýšit zastoupení víry v dokumentu. Jenže se ukazuje, že o věření se hovoří v příliš mnoha kontextech. Nejčastěji se dozvídáme, že někdo „věří“ tomu, že někdo jiný něco udělal nebo si něco myslí, jedná se tedy o jakousi formu opatrného svědectví. Jistě, najdeme i prohlášení typu „věřím všemu, co římská církev v pravdě učí“ (kapitola 39), nicméně takové formulace jsou v minoritě. Z tohoto důvodu bylo nutné použít jiná klíčová slova pro odhalení věroučných postojů. Docela jiná situace však nastává u pojmu *believer* (76 výskytů), který v podstatě vždy popisuje stoupence heretického hnutí. V mnoha případech je pak dokonce uvedena zesílená verze „believer and friend [of the heretics]“ (latinsky *credentes et amici*). Ani jedno z těchto označení jsem však do

výsledné množiny popisující víru nezahrnul, protože pojem „věřící“ vnímám v textu obdobně jako pojem kacíř, zkratka jako označení náležitosti ke skupině, byť na druhou stranu výrazu nelze upřít, že k přihlášení ke skupině (alespoň etymologicky⁸⁵) dochází na základě víry. Výrazy věřící a kacíř však v textu rozhodně nejsou zaměnitelné, například v kapitole 23 čteme: „both the heretics and their believers who were there...“, což potvrzuje dříve uvedenou tezi,⁸⁶ že se jednalo o podporovatele a členy. Zde je zajímavé, že inkvizitoři považovali za důležité tyto skupiny v textu rozlišit.

Dalšími slovesy s častým výskytem jsou *give*, *take*, *bring*, řidčeji pak *receive*, *leave*, *send*, tedy slovesa, která se týkají manipulace s věcmi. Také četnosti těchto sloves potvrzují, že inkvizitoři v zásadě dodržovali schéma výsledku zmíněné v kapitole 4.3 této práce, neboť otázky 5-7 (celé tři otázky!) se věnují posílání věcí, asistování a ukládání. Opět tedy lze zopakovat, že pramen prvořadě rozkrývá sociální kontakty s kacíři. Pokud bychom však na tomto místě na chvíli připustili rozšířenou definici rituálu a považovali za rituál také každodenní rutinní činnost jako je například pravidelné zásobování katarů jídlem či opakovanou pomoc s jejich financováním – ostatně toto jsou obecné činy, které inkvizitory velmi zajímaly – posunuli bychom váhy ještě výrazněji ve prospěch rituálu.

6.1 Poměr víry a rituálu

Jak samotné otázky z manuálu pro inkvizitory, tak odborná literatura mi pomohly najít příklady typického rituálního chování, které jsem se pokusil rovněž v prameni identifikovat a kvantifikovat. Nalézt taková slova či fráze, která se v ideálním případě objevují pouze na místě, které obsahuje hledaný typ lidského chování, a nikde jinde, nebylo vždy jednoduché. Navíc je pravděpodobné, že v případě málo frekventovaných rituálů stejný výběr nemusí být aplikovatelný na jiný pramen.

V případě melioramenta je situace nejsnazší a stačilo se zaměřit na slovesné tvary *adore* (lat. *adoravit*) a *genuflect* (lat. *flexit*). Téměř u všech dalších klíčových slov a frází musel vstoupit do role rovněž kontext, přičemž dané místo jsem započítal jako rituál pouze tehdy, když se nacházelo (případně nenacházelo) v blízkosti jiného předem definovaného slova či skupiny slov. Při rituálu žehnání chleba jsem počítal místa, kde se v okolí⁸⁷ slovesa *eat* (lat. *esse*) nacházel výraz *same* (lat. *eandem*), a dále místa, kde se v okolí slova *bread* (lat. *panis*) nacházel výraz *blessed* (lat. *benedictus*). Pro modlitbu jsem pak využil výrazy *our father* (lat. *pater noster*), *supersubstantial* (lat.

⁸⁵ *Credibilis* znamená v latině věrohodný, *credibile* je to, co je uvěřitelné.

⁸⁶ Kapitola 3.3 této práce.

⁸⁷ Rozsah okolí byl stanoven experimentálně, tj. sledováním změn ve výsledcích při různých vstupních hodnotách. Téměř všude používám okolí 70 znaků, vyjma situací, kde očekávám, že slova budou bezprostředně následovat, tam jsem se spokojil s 30 znaky.

supersubstantialem) či přímo *prayer according to the manner of the heretics* (lat. *orationem secundum modum hæreticorum*). V prameni jsem našel pouze jednu zmínku o přijetí pokání, respektive dvě, pokud vezmu v potaz také později přidané shrnutí (ze 17. století). Pochopitelně však v obou případech jde o stejnou kapitolu. Pro obě zmínky je charakteristická fráze „confession which they call service“ (lat. *confessionem quam apellant servitium*). Ve snaze identifikovat alespoň jeden vzor chování, který byl typický pro valdenské, přidal jsem sloveso *pray* (lat. *praedicat*).

Co se věroučných postojů týče, situace se ukázala být ještě komplikovanější a nepodařilo se mi najít snadný způsob, jak je v textu *jednoznačně* identifikovat. Navíc celý pramen oplývá značným množstvím různorodých prohlášení víry, kdy opakovaný výskyt některých z nich se dá spočítat na prstech jedné ruky. Vzhledem k tomu, že v případě rituálů jsem se pokusil jejich kvantitu popsat součtem výskytů několika málo sloves či frází, které jsem vyhodnotil prověřováním jejich kontextu v prameni za nejpriléhavější, analogický postup jsem zvolil i v případě postojů víry. V tomto případě jsem však byl nucen sáhnout po rozsáhlejší množině slov/frází, kdy započítání daného místa v textu muselo být opět velice pečlivě regulováno na základě přítomnosti/nepřítomnosti doprovodných slov.

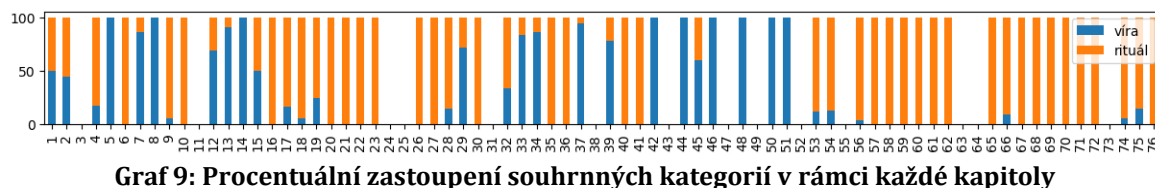
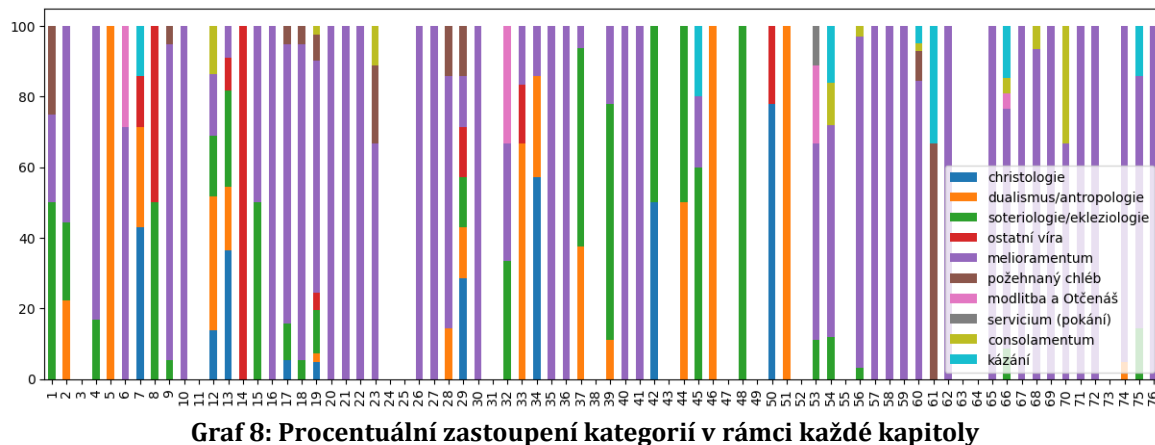
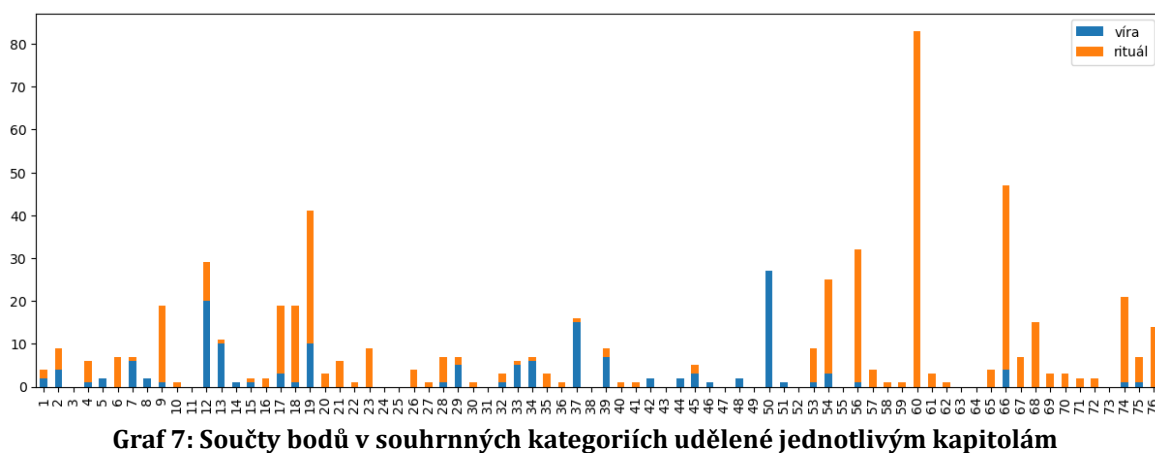
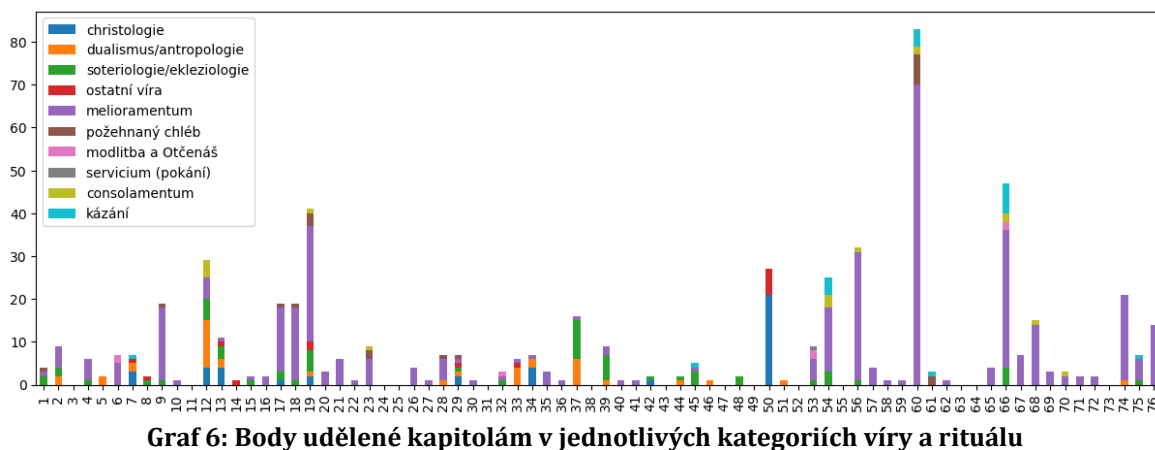
Pro vyhledání adeptů do kategorie dualismus/eschatologie jsem použil slova *heaven, paradise, devil, Lucifer, body, spirits, gods*. V případě christologie jsem zahrnul fráze *body of Christ, body of God, flesh, consecrated host, blessed virgin*. U shrnutí je možné využít také *incarnate*. Pro kategorii soteriologie/ekleziologie se ukázala praktická slova a fráze *spirit, soul, salvation, Roman Church, held faith, mass, sacrament, binding, saved*. V případě shrnutí také *good works*. Všechny uvedené výrazy, jak pro rituál, tak pro postoje víry, uvádím pouze pro základní orientaci, přesnou tabulku se všemi nuancemi může čtenář najít v příloze C.

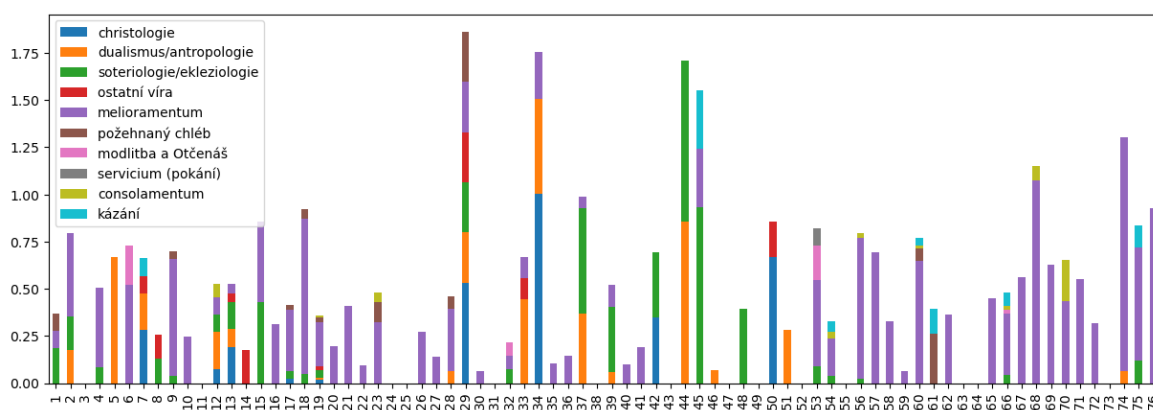
Tabulka textových vzorů (seznam klíčových slov/frází a jejich povoleného kontextu) z uvedené přílohy je zároveň jediným vstupem, který kromě elektronické knihy v PDF souboru mnou sestavený skript⁸⁸ potřebuje, aby provedl profilování jednotlivých kapitol a sestavil výsledné tabulky a grafy. Za každé místo v kapitole, kde byl nalezen a na základě kontextu potvrzen výskyt některého z textových vzorů, je udělen této kapitole jeden bod do odpovídající kategorie. V případě, že je však konkrétní místo identifikováno vícekrát, tedy několik různých textových vzorů spadajících do jedné kategorie (kategorií myslím například „melioramentum“ či „ekleziologie“) je nalezeno v rozmezí 50 znaků, je strojově započítán pouze jeden výskyt, aby nedocházelo ke zbytečným duplicitám.

Zatímco první z níže uvedených grafů (č. 6 a také příloha D) zobrazuje všechny kategorie, ten druhý (č. 7) zobrazuje stejná data v souhrnných kategoriích víra a rituál. Celkový podíl víry v něm vychází na 26 %, 74 % pak tvoří rituál. Kdybychom vypustili melioramentum z rovnice, zaujímala by víra 71 % a na rituál by zůstalo 29 %.

---

⁸⁸ Vítězslav Dostál, *vitadostal/Heterodoxy*, <<https://github.com/vitadostal/Heterodoxy>>, 8. 9. 2023.

Graf 10: Poměr kategorií v rámci každé kapitoly normalizovaný počtem tokenů kapitoly

Grafy 8 a 9 ilustrují, jak by vypadal poměr jednotlivých kategorií rituálu a víry pro každou kapitolu zvlášť. Součet všech bodů udělených kategoriím v jedné kapitole je tedy pro danou kapitolu celek (100 %). Stejným způsobem je konstruován také graf číslo 10, akorát v tomto případě je celek (100 %) počet všech tokenů v kapitole a každý bod z jednotlivých kategorií je postaven na roveň jednomu tokenu. Svislá osa vyjadřuje počet procent. Tento graf vlastně přepočítává počty bodů v jednotlivých kategoriích s ohledem na celkovou délku kapitoly, neboť například jedna zmínka o melioramentu v kapitole, která má 100 tokenů nemusí být vnímána stejně důležitě jako jedna zmínka o stejném rituálu v kapitole, jež má 5000 tokenů.

Průměrný poměr víry a rituálu v jedné kapitole vychází na 31:69. Do tohoto poměru byly započítány pouze kapitoly, které nějakou víru či rituál obsahují.

V této kapitole jsem sumarizoval získané poznatky a stanovil celkový poměr víry a rituálu ve studovaném dokumentu. Při použité metodologii, kdy jsem uděloval jeden bod za každý výskyt textového vzoru, jenž reprezentoval některý z vybraných vzorů lidského chování, jsem došel k závěru, že celkově je víra v prameni vůči rituálu v poměru 26:74, přičemž poměr víry a rituálu vychází na jeden soubor depozic (kapitolu) v průměru 31:69. Rekapituloval jsem také četnosti jednotlivých sloves a poukázal na to, že ani víra ani rituál nejsou nejvíce diskutovaným tématem pramene, tím je totiž sociální interakce.

7 Závěr

Tato bakalářská diplomová práce se zaměřila na obsahovou a částečně diskurzivní analýzu toulouského inkvizičního registru z období 1273-1282, který dokumentuje soudní procesy se skupinami osob nařčených z katarské a marginálně valdenské hereze. Hlavním cílem výzkumu bylo komputační zachycení náboženského myšlení a chování (víry a rituálu) v jednotlivých výpovědích, ale také v celku celého registru, a stanovit jejich vzájemný poměr.

Na základě odborné literatury byly stanoveny vzory rituálního chování, ale i postojů víry, jejichž přítomnost v textu se dala předpokládat. Byla prozkoumána struktura pramenného textu a s využitím kvantitativních metod komputační analýzy přirozeného jazyka byla nalezena nejvíce frekventovaná slovesa. Z četností slov vyplynulo, že pramen se prvořadě věnuje otázkám sociální interakce a otázky rituálů a víry jsou až druhořadé, alespoň co se množství jejich tematizace týče. Rovněž bylo potvrzeno, že četnosti sloves v zásadě odpovídají způsobu kladení otázek, jak je doporučen v inkvizičních manuálech.

Pro nalezení textových vzorů, skrze které bylo možné v prameni identifikovat vzory lidského chování, jsem však vzhledem k použitým metodám nevystačil pouze se vzdáleným čtením. Jednotlivé kandidáty na textové vzory jsem ověřoval blízkým čtením jedné až tří vět, které tvořily bezprostřední kontext výskytu. Ačkoliv jsem přečetl pouze zlomek celého dokumentu, nemohu tvrdit, že bych se byl schopen zcela obejít bez blízkého čtení.

V rámci pilotního výzkumu byl stanoven poměr víry a rituálu v celém prameni na jedna ku čtyřem, což potvrdilo tezi o vyšším zájmu inkvizitorů na rozkrývání rituálního jednání. Skrze komputační analýzu byl stanoven nejen přesný poměr víry a rituálu, ale také byly sestaveny statistické profily jednotlivých kapitol (soubory depozic týkající se povětšinou jednoho člověka). Průměrný poměr víry a rituálu v jedné kapitole je zhruba tři ku sedmi.

Součástí mého výzkumu bylo také sestavení skriptů v jazyce Python, které dokáží pro dané vydání pramene automaticky sestavit korpus, provést jeho analýzu a vygenerovat statická data odkazovaná v této práci, čímž je zajištěna její replikovatelnost. Protože jednotlivé skripty se dají snadno modifikovat, jejich další potenciální využití vidím jak při rozkladu jiných PDF dokumentů, tak při případném zpřesňování a ladění výsledků poskytnutých v této práci například formou rozšiřování a upravování množiny textových vzorů zachycujících lidské chování.

Pokud bych měl navrhnout další způsob výzkumu v této oblasti, vidím obrovský potenciál jak v generativní umělé inteligenci založené na tzv. velkých jazykových

modelech⁸⁹ a jejich schopnostech řešit zejména přesně specifikované dílčí úlohy, tak v pokročilejších metodách zpracování přirozeného jazyka, které například umožňují odhalit původce děje a určit předmět konání. Nemalým přínosem by pravděpodobně také byla realizace výzkumu v originálním jazyce pramene – při analýze se přímo nabízí využít vysoké ohebnosti slov typické pro latinu.

Touto bakalářskou prací jsem se rovněž pokusil validovat užití přístupu počítační textové analýzy k řešení kvantitativní výzkumné otázky. Ačkoliv jsem byl nucen přistoupit u vybraných pasáží také k blízkému čtení, moje zkušenost s pramenem byla podstatně jiná, než kdybych jej četl postupně od začátku do konce a dělal si poznámky. Jeden z největších rozdílů vnímám právě ve způsobu rozkrývání informací, kdy místa o jednom rituálu se přede mnou zjevovala napříč celým dokumentem naráz a vyjevovala svoje jednotlivé kontexty, které mne automaticky přiváděly zase k jiným zajímavým místům. Dokument se tak pro mne stal entitou, které jsem mohl nepřímo klást otázky a dostávat specifickou formou odpovědi. Bylo také zajímavé sledovat situace, kdy se výskyty rituálů prolínaly s prohlášeními víry. Navíc odůvodněle předpokládám, že čtení „suchých“ materiálů, jakými jsou soudní registry, větu za větou, kdy je člověk zahlcen velkým množstvím doplňujících, ale mnohdy pro výzkumnou otázku nedůležitých, informací, může být kognitivně náročný a unavující proces. Dovoluji si tedy tvrdit, že i když vedle sebe postavíme dvě metodologie, které technicky vzato mají přinést stejný kvantitativní výsledek, může samotný proces realizace mít dopad na badatele a přivést jej k odlišným důrazům.

Obrovský přínos počítační metodologie vnímám také ve snadné replikovatelnosti závěrů a při opravě chyb. Jsem přesvědčen, že k poctivě realizovanému výzkumu také náleží situace, kdy člověk zjistí, že pochybil, a je nucen se vrátit ve svých závěrech o dny či týdny zpět, což se mi stalo i při přípravě této práce. Pokud je však celý proces získávání výsledků automatizovaný například pomocí skriptů, nemusí být oprava tolik bolestivá. Dalším velkým tématem je pak škálovatelnost. Je rozdíl zpracovávat blízkým čtením jeden svazek a mít těchto svazků deset.

Co se samotného pramene týče, provedený kvantitativní výzkum mne přinutil položit si otázku, jak je možné, že se v něm o rituálech a víře hovoří tak málo, což vynikne ještě víc, když ze statistik odstraníme melioramentum. Zdá se, že při analýze pólů víry a rituálu zůstala stále velká část dokumentu skryta pod povrchem. Stojí za zvážení, zda by bylo možné formulovat obdobnou otázku k té, která byla v této práci položena, a rozkrýt tak další roviny analyzovaného pramene.

---

⁸⁹ M. U. Hadi, Q. A. Tashi, R. Qureshi, A. Shah, A. Muneer, M. Irfan, S. Mirjalili, *A Survey on Large Language Models: Applications, Challenges, Limitations, and Practical Usage* [preprint], <<https://doi.org/10.36227/techrxiv.23589741.v1>>, 8. 9. 2023.

Použité zdroje

- Artifex, *PyMuPDF 1.21.1*, <<https://pypi.org/project/PyMuPDF/1.21.1>>, 16. 4. 2023.
- Biller, Peter – Caterina Bruschi – Shelagh Sneddon (eds), „Edition and Translation of Doat 25–26“, in: *Inquisitors and Heretics in Thirteenth-Century Languedoc: Edition and Translation of Toulouse Inquisition Depositions, 1273–1282*, Brill 2011, 129–979.
- Biller, Peter – Caterina Bruschi – Shelagh Sneddon (eds), „Interrogation, notaries and witnesses“, in: *Inquisitors and Heretics in Thirteenth-Century Languedoc: Edition and Translation of Toulouse Inquisition Depositions, 1273–1282*, Brill 2011, 65–116.
- Biller, Peter – Caterina Bruschi – Shelagh Sneddon (eds), „Scribal errors and the conventions of this edition and translation“, in: *Inquisitors and Heretics in Thirteenth-Century Languedoc: Edition and Translation of Toulouse Inquisition Depositions, 1273–1282*, Brill 2011, 117–128.
- Biller, Peter – Caterina Bruschi – Shelagh Sneddon (eds), „The History of Doat 25–26“, in: *Inquisitors and Heretics in Thirteenth-Century Languedoc: Edition and Translation of Toulouse Inquisition Depositions, 1273–1282*, Brill 2011, 3–33.
- Bird, Steven – Edward Loper – Ewan Klein, *Natural Language Processing with Python*, O'Reilly Media Inc, 2009.
- Bruijn, Louis de, *Extracting headers and paragraphs from pdf using PyMuPDF*, <<https://towardsdatascience.com/extracting-headers-and-paragraphs-from-pdf-using-pymupdf-676e8421c467>>, 16. 4. 2023.
- Doleželová, Iva, „Rituál“, in: Zdeněk R. Nešpor, David Václavík a kolektiv, *Příručka sociologie náboženství*, Praha: Sociologické nakladatelství, 2008, 134.
- Given, James Buchanan, *Inkvizice a středověká společnost: moc, kázeň a odpor v Languedocu*, Neratovice: Verbum 2008.
- Hadi, M. U. – Q. A. Tashi – R. Qureshi – A. Shah – A. Muneer – M. Irfan – S. Mirjalili – A. Survey on Large Language Models: Applications, Challenges, Limitations, and Practical Usage [preprint], <<https://doi.org/10.36227/techrxiv.23589741.v1>>, 8. 9. 2023.
- Hampejs, Tomáš – Aleš Chalupa, „Formalizující modelování v neintencionální historii náboženství: Transdisciplinarita mezi přírodní vědou ahistorickou religionistikou?“, *Religio* 26/2, 2018, 99–132.
- Lambert, Malcolm, *Středověká hereze*, Praha: Argo, 2000.
- Moore, Robert Ian, *The Origins of European Dissent*, Allen Lane 1985.
- Moretti, Franco, „Conjectures on World Literature“, *New Left Review* 1, 2000.

- NLTK Team, *nltk 3.8.1*, <<https://pypi.org/project/nltk/3.8.1>>, 16. 4. 2023.
- Oakes, Michael Philip, *Literary Detective Work on the Computer*, Amsterdam: John Benjamins Publishing Company 2014, 25.
- Pedregosa, Fabian – Gael Varoquaux – Alexandre Gramfort – Vincent Michel – Bertrand Thirion – Olivier Grisel – Mathieu Blondel – Peter Prettenhofer – Ron Weiss – Vincent Dubourg – Jake Vanderplas – Alexandre Passos – David Cournapeau – Matthieu Brucher – Matthieu Perrot – Edouard Duchesnay, „Scikit-learn: Machine Learning in Python“, *Journal of Machine Learning Research* 12/2011, 2825-2830.
- Provost, Foster – Tom Fawcett, *Data Science for Business: What You Need to Know about Data Mining and Data-Analytic Thinking*, Sebastopol: O'Reilly Media, 2013.
- Zbíral, David, „Inkviziční záznamy jako pramen historického bádání: Možnosti, omezení, strategie čtení“, *Dějiny – teorie – kritika* 9/2, 2012, 193-229.
- Zbíral, David, *Pokřtění ohněm: katarské křesťanství ve světle pramenů (12.-14. století)*, Praha: Argo 2019.

Příloha A Struktura pramene: přehled kapitol, depozic a vyslýchaných

Následující tabulka blíže popisuje strukturu pramene představenou v kapitole 5.1. *Jméno osoby* (s římskou číslicí označující pravděpodobné číslo výslechu) i stránkování originálu (první sloupec) jsou převzaty z indexu kritické edice.⁹⁰ Druhý sloupec popisuje číslo strany v anglickém překladu pramene. Sloupec *detekce začátku depozice* ukazuje řetězec znaků, skrze který je možné strojově rozpoznat začátek depozice. V sloupci *struktura* je uvedeno číslo kapitoly a číslo depozice. Ty užívá bakalářská práce ve všech statistikách a analýzách. *Osoba* je číslo osoby v pořadí, v jakém se poprvé v textu objevuje.

Strana	Strana	Detekce začátku depozice	Struktura	Osoba	Jméno osoby
1r	175	From the month	1-1	1	William of Molières
4r	181	Another deposition	1-2	2-1	Petronilla, wife of Daide of Bras (i)
5r	183	the same year as above	1-3	2-2	Petronilla, wife of Daide of Bras (ii)
5r	183	the same year as above	1-4	2-3	Petronilla, wife of Daide of Bras (iii)
5v	185	days before the kalends	2-1	3-1	Petronilla, wife of William of Castanet (i)
7v	189	the same year as above	2-2	3-2	Petronilla, wife of William of Castanet (ii)
9v	195	days before the kalends	3-1	4	Michael of Pech-Rodil
9v	195	the same year and on the same day	3-2	5	Aymes the Burgundian
10r	195	the same year and on the same day	3-3	6	John Leros
10r	195	the same year and on the same day	3-4	7	Peter of Pech-Rodil
10r	195	the same year and on the same day	3-5	8	Peter the Burgundian
10r	195	the same year and on the same day	3-6	9	Garmus the Burgundian
10r	195	the same year and on the same day	3-7	10	John Blancard
10v	197	the same year and on the same day	3-8	11	Gerald of Verdié

⁹⁰ Peter Biller, Caterina Bruschi, Shelagh Sneddon (eds), „List of deponents, in order of appearance in *Doat*“, in: *Inquisitors and Heretics...*, 131-135.

STRUKTURA PRAMENE: PŘEHLED KAPITOL, DEPOZIC A VYSLÝCHANÝCH

Strana	Strana	Detekce začátku depozice	Struktura	Osoba	Jméno osoby
10v	199	From the Wednesday	4-1	12-1	Bernard of Rival (ii?)
14v	207	the same year as above	4-2	12-2	Bernard of Rival (iii?)
15v	209	days before the ides	5-1	13	William Fournier
16v	213	From the year	6-1	14-1	Unnamed aforesaid witness (ii?)
17v	215	the same year as above	6-2	14-2	Unnamed aforesaid witness (iii?)
17v	215	the same year as above	6-3	15-1	Aldric, boy (i)
19v	219	the year of Our Lord one	6-4	15-2	Aldric, boy (ii)
20r	221	From Saint Denis's day	7-1	16-1	Durand of Rouffiac of Laumière (i)
23r	227	the same year as above	7-2	16-2	Durand of Rouffiac of Laumière (ii)
23v	229	the same year as above	8-1	17-1	Gaubert of Aula of Bénas (i)
25r	231	the same year as above	8-2	17-2	Gaubert of Aula of Bénas (ii)
26r	235	From the month	9-1	18	Stephen Roger of Roumens
29r	239	Another deposition	9-2	19-1	Guilabert of Saint-Michel of Las Touzeilles (i)
32v	247	the following day	9-3	19-2	Guilabert of Saint-Michel of Las Touzeilles (ii)
33v	249	the same year as above	9-4	19-3	Guilabert of Saint-Michel of Las Touzeilles (iii)
34v	251	the year of Our Lord one	9-5	19-4	Guilabert of Saint-Michel of Las Touzeilles (iv)
35r	255	From the year	10-1	20	Bartholomew Jordan of Rabastens
36v	259	From Saint Vincent's day	11-1	21	Master William of Rosergue
37v	263	From the year	12-1	22-1	Guillelma, wife of Thomas of Saint-Flour (i)
41v	271	the same year as above	12-2	22-2	Guillelma, wife of Thomas of Saint-Flour (ii)
43r	273	the year of Our Lord one	12-3	22-3	Guillelma, wife of Thomas of Saint-Flour (iii)
43v	275	Another deposition	12-4	23-1	Fabrissa, wife of Peter Vital (i)
44v	277	the same year as above	12-5	23-2	Fabrissa, wife of Peter Vital (ii)
49r	285	the year of Our Lord one	12-6	23-3	Fabrissa, wife of Peter Vital (iii)

Strana	Strana	Detekce začátku depozice	Struktura	Osoba	Jméno osoby
52r	293	the same year as above	12-7	24-1	Philippa, daughter of Fabrissa (i)
52v	293	the following day	12-8	24-2	Philippa, daughter of Fabrissa (ii)
53r	295	the same year as above	12-9	24-3	Philippa, daughter of Fabrissa (iii)
54v	299	From the month of	13-1	25-1	Arnalda, wife of the late Raymond Darasa (i)
58v	307	the same year as above	13-2	25-2	Arnalda, wife of the late Raymond Darasa (ii)
61r	311	days before the Ides	14-1	26	Raymond, chaplain of Cestayrols
62r	313	Another deposition	14-2	27	Raymond Roque of Cestayrols
63v	317	From the Tuesday	15-1	28	Gardouch, knight of Mauremont
64v	321	From the month	16-1	29	William Bernard
66v	323	The deposition of Esclarmonda	16-2	30	Esclarmonda, wife of the late Raymond of Durfort
67v	327	From the nones	17-1	31-1	Bernard Hugh (i)
78r	347	the year of Our Lord one	17-2	31-2	Bernard Hugh (ii)
80v	353	the same year as above	17-3	31-3	Bernard Hugh (iii)
82r	357	the same year as above	18-1	32-1	Bona, wife of Bernard of Puy (i)
84v	361	the same year as above	18-2	32-2	Bona, wife of Bernard of Puy (ii)
85r	361	the year of Our Lord one	18-3	32-3	Bona, wife of Bernard of Puy (iii)
87v	367	the same year as above	18-4	32-4	Bona, wife of Bernard of Puy (iv)
89r	369	the same year as above	18-5	32-5	Bona, wife of Bernard of Puy (v)
90r	373	From the year	19-1	33-1	Raymond Hugh (i)
95v	385	the following day	19-2	33-2	Raymond Hugh (ii)
108r	407	the following day	19-3	33-3	Raymond Hugh (iii)
114r	417	days before the ides	19-4	33-4	Raymond Hugh (iv)
118r	423	he heard the aforesaid heretics	19-5	33-5	Raymond Hugh (v)

STRUKTURA PRAMENE: PŘEHLED KAPITOL, DEPOZIC A VYSLÝCHANÝCH

Strana	Strana	Detekce začátku depozice	Struktura	Osoba	Jméno osoby
119r	425	the same year as above	19-6	33-6	Raymond Hugh (vi)
124v	435	he added that Maina	19-7	33-7	Raymond Hugh (vii)
125r	435	he added that he heard	19-8	33-8	Raymond Hugh (viii)
125r	437	days before the kalends	20-1	34-1	Bernard of Puy (ii?)
128r	441	when Bernard Godalh	20-2	34-2	Bernard of Puy (iii?)
128v	443	the same year as above	20-3	34-3	Bernard of Puy (iv?)
130r	447	days before the kalends	21-1	35-1	Peter William of Roqueville (i)
134r	453	the same year as above	21-2	35-2	Peter William of Roqueville (ii)
136r	459	days before the kalends	22-1	36-1	John of Torena (i)
137v	461	he said that Estampas	22-2	36-2	John of Torena (ii)
138r	461	days before the kalends	22-3	36-3	John of Torena (iii)
139r	463	the same year as above	22-4	36-4	John of Torena (iv)
139v	467	days before the kalends	23-1	37	Raymond Baussan
147r	481	From the year	24-1	38	Raymond Gombert
149r	487	From the day	25-1	39	Jordan, son of Jordan of Saissac
151r	491	days before the kalends	26-1	40-1	Bernard Fournier (i)
153r	493	the same year as above	26-2	40-2	Bernard Fournier (ii)
154v	497	the same year as above	26-3	40-3	Bernard Fournier (iii)
155r	497	the same year as above	26-4	40-4	Bernard Fournier (iv)
156r	501	days before the kalends	27-1	41-1	Raymond of Estanove (i)
158r	503	the same year as above	27-2	41-2	Raymond of Estanove (ii)
158v	505	the year of Our Lord one	27-3	41-3	Raymond of Estanove (iii)
159r	507	From the morrow	28-1	42-1	Bernard of Montesquieu (i)
161v	511	in the same year of Our Lord	28-2	42-2	Bernard of Montesquieu (ii)

Strana	Strana	Detekce začátku depozice	Struktura	Osoba	Jméno osoby
162v	513	on a certain day	28-3	42-3	Bernard of Montesquieu (iii)
164r	517	days before the kalends	29-1	43	Bezersa, wife of Peter Isarn
166r	521	days before the ides	30-1	44-1	Bernard, miller (or Bernard Molinier) (i)
170r	527	the same year as above	30-2	44-2	Bernard, miller (ii)
170v	529	the same year as above	30-3	44-3	Bernard, miller (iii)
171v	531	days before the kalends	31-1	45	Isarn Bonhomme
173r	535	From the same day and year	32-1	46-1	Rixendis of Mireval of Graulhet (i)
176v	541	the same year as above	32-2	46-2	Rixendis of Mireval of Graulhet (ii)
177r	541	the same year as above	32-3	46-3	Rixendis of Mireval of Graulhet (iii)
177v	545	From the year	33-1	47	William Orset
181r	551	before the kalends	34-1	48	Guirauda, wife of Durand of Rouffiac
182v	555	From the Tuesday	35-1	49-1	Amblard Vassal (i)
192v	569	the same year as above	35-2	49-2	Amblard Vassal (ii)
195v	573	From the Tuesday	36-1	50-1	Stephen Vital (i)
195v	577	the aforesaid witness, asked	36-2	50-2	Stephen Vital (ii)
195v	579	From the Tuesday	37-1	51-1	Bernard Raymond Baranhon (i)
200r	587	the same year as above	37-2	51-2	Bernard Raymond Baranhon (ii)
201v	591	the year of Our Lord one	37-3	51-3	Bernard Raymond Baranhon (iii)
201v	593	From the Thursday	38-1	52	Aimery of Castelnau of Issel
202v	595	From the Saturday	39-1	53-1	Adémar Galos (i)
205r	597	He also added there	39-2	53-2	Adémar Galos (ii)
205r	599	the Tuesday after the next feast	39-3	53-3	Adémar Galos sent to Castres
206v	601	the year of Our Lord one	39-4	54	Isambard of Saint-Antonin
208v	605	From the eve of Pentecost	40-1	55-1	Bernarda, wife of William of Lafont (i)

STRUKTURA PRAMENE: PŘEHLED KAPITOL, DEPOZIC A VYSLÝCHANÝCH

Strana	Strana	Detekce začátku depozice	Struktura	Osoba	Jméno osoby
211r	609	the same year as above	40-2	55-2	Bernarda, wife of William of Lafont (ii)
212r	613	From the Saturday	41-1	56	Peter Raymond
214r	617	From the Tuesday	42-1	57	Hugh, archpriest of Gardouch
215v	621	From the Thursday	43-1	58	Peter Perrin
217r	625	From the Saturday	44-1	59	Peter Eugrin
218r	627	From the Sunday	45-1	60-1	Peter of Sella (i)
219r	627	the following Tuesday	45-2	60-2	Peter of Sella (ii)
219v	629	-	-	60-3	Peter of Sella assigned to appear
219v	631	From the year	46-1	61-1	Arnold Cimordan (i)
221v	633	Afterwards, on the same day	46-2	61-2	Arnold Cimordan (ii)
221v	633	-	-	61-3	Arnold Cimordan assigned to appear
222r	633	On which day he did not appear	46-3	61-4	Arnold Cimordan (iii)
222v	635	he returned the next morning	46-4	61-5	Arnold Cimordan (iv)
225r	641	From the Sunday	47-1	62	William le Gran
226v	645	From the Monday	48-1	63	Rodrigo Fernandes
228v	649	days before the kalends	49-1	64	Raymond Bassier
230r	653	From the Sunday	50-1	65-1	Letter from Pons of Parnac to Raymond, Prior of Dominicans of Montauban
232v	655	the same year as above	50-2	65-2	Reply
232v	657	the same year as above	50-3	65-3	Reply
234v	659	Julian [the] Angevin	50-4	66	Reply, deposition of Julian (the) Angevin
236r	661	Stephen Brito	50-5	67	Reply, deposition of Stephen Brito
237r	663	John Moret	50-6	68	Reply, deposition of John Moret
238r	665	William Colom	50-7	69	Reply, deposition of William Colom
238v	665	Bernard Cunhard	50-8	70	Reply, deposition of Bernard Cunhard

Strana	Strana	Detekce začátku depozice	Struktura	Osoba	Jméno osoby
239r	667	Martin Bergonho	50-9	71	Reply, deposition of Martin Bergonho
239v	667	John Board	50-10	72	Reply, deposition of John Board
240r	669	Perrin Bergonho	50-11	73	Reply, deposition of Perrin Bergonho
240v	669	John Bergonho	50-12	74	Reply, deposition of John Bergonho
241r	671	From the year	51-1	75	Raymonda Ferrier of Jul
242v	675	From the year	52-1	76	Bernard of Lambès
243v	677	days before the kalends	53-1	77-1	Bernard Escolau (i)
244v	677	the same year as above	53-2	77-2	Bernard Escolau (ii)
246r	679	the same year as above	53-3	77-3	Bernard Escolau (iii)
248r	685	From the years	54-1	78-1	Peter Pictavin (i)
251v	691	the same year as above	54-2	78-2	Peter Pictavin (ii)
255v	697	the same year as above	54-3	78-3	Peter Pictavin (iii)
259v	703	the year of Our Lord one	54-4	78-4	Peter Pictavin (iv)
265v	713	the following day	54-5	78-5	Peter Pictavin (v)
266v	715	the same year as above	54-6	78-6	Peter Pictavin (vi)
268v	719	the same year as above	54-7	78-7	Peter Pictavin (vii)
270v	723	the year of Our Lord one	54-8	78-8	Peter Pictavin (viii)
271v	725	From the month	55-1	79-1	Raymond of Pouts (i)
274r	729	the same year as above	55-2	79-2	Raymond of Pouts (ii)
274v	733	days before the kalends	56-1	80-1	Raymond Arquier (i)
283r	747	the same year as above	56-2	80-2	Raymond Arquier (ii)
284r	749	the same year as above	56-3	80-3	Raymond Arquier (iii)
286r	753	he added to his confession	56-4	80-4	Raymond Arquier (iv)
288r	759	days before the kalends	57-1	81-1	Ermengardis, wife of the late Isarn Pagèse (i)

STRUKTURA PRAMENE: PŘEHLED KAPITOL, DEPOZIC A VYSLÝCHANÝCH

Strana	Strana	Detekce začátku depozice	Struktura	Osoba	Jméno osoby
290r	761	the same year as above	57-2	81-2	Ermengardis, wife of the late Isarn Pagèse (ii)
290v	763	days before the kalends	58-1	82	William den Ath
291v	765	days before the nones	59-1	83	Bernard Barra
297r	775	From the years	60-1	84-1	Peter of Beauville (i)
300v	781	the same year as above	60-2	84-2	Peter of Beauville (ii)
310v	799	the same year as above	60-3	84-3	Peter of Beauville (iii)
313v	805	the same year as above	60-4	84-4	Peter of Beauville (iv)
318v	815	the same year as above	60-5	84-5	Peter of Beauville (v)
320r	817	the same year as above	60-6	84-6	Peter of Beauville (vi)
322v	821	the year of Our Lord one	60-7	84-7	Peter of Beauville (vii)
324v	825	the same year	60-8	84-8	Peter of Beauville (viii)
328r	831	the following day	60-9	84-9	Peter of Beauville (ix)
331r	835	the same year as above	60-10	84-10	Peter of Beauville (x)
1r	837	the year of Our Lord one	60-11	84-11	Peter of Beauville (xi)
2r	839	the same year as above	60-12	84-12	Peter of Beauville (xii)
2v	841	days before the nones	61-1	85-1	John Clerc (i)
4v	843	the same year as above	61-2	85-2	John Clerc (ii)
5v	847	days before the kalends	62-1	86	Isarn of Corneilhan
6v	849	days before the kalends	63-1	87	Arnold of Corneilhan
7v	851	From the same day	64-1	88	Guilabert of Foissac
8r	853	days before the kalends	65-1	89	Peter Gerald of Montgey
11v	859	days before the ides	66-1	90-1	William Raffard (i)
20v	871	the same year as above	66-2	90-2	William Raffard (ii)
32r	891	the same year as above	66-3	90-3	William Raffard (iii)

Strana	Strana	Detekce začátku depozice	Struktura	Osoba	Jméno osoby
36r	897	the same year as above	66-4	90-4	William Raffard (iv)
42v	909	the year of Our Lord one	66-5	90-5	William Raffard (v)
44r	911	the year of Our Lord one	66-6	90-6	William Raffard (vi)
45r	913	days before the kalends	67-1	91-1	Bernard of Lagarde (i)
45v	913	the same year as above	67-2	91-2	Bernard of Lagarde (ii)
48r	917	the same year as above	67-3	91-3	Bernard of Lagarde (iii)
48v	917	the year of Our Lord one	67-4	91-4	Bernard of Lagarde (iv)
49r	919	the same year	67-5	91-5	Bernard of Lagarde (v)
49r	921	days before the kalends	68-1	92	Jordan of Saissac
54v	933	days before the kalends	69-1	93	Galhard Ros
56r	937	days before the nones	70-1	94-1	Pons of Bagnol (i)
57r	937	the same year as above	70-2	94-2	Pons of Bagnol (ii)
58r	939	the same year as above	70-3	94-3	Pons of Bagnol (iii)
58v	941	days before the kalends	71-1	95	Faydita, wife of Bernard of Montaigu
60r	945	days before the ides	72-1	96-1	Irlanda, wife of the late William of Villèle (i)
62r	947	the following day	72-2	96-2	Irlanda, wife of the late William of Villèle (ii)
62v	951	days before the ides	73-1	97	Guiraud of Averro
63v	953	days before the kalends	74-1	98-1	Peter Ferrol (i)
66r	957	the same year as above	74-2	98-2	Peter Ferrol (ii)
68r	961	the same year as above	74-3	98-3	Peter Ferrol (iii)
69v	965	days before the nones	75-1	99-1	Peter of Laurac (i)
70r	965	the same year as above	75-2	99-2	Peter of Laurac (ii)
72v	971	days before the ides	76-1	100-1	Bernard of Villeneuve (i)
77v	977	The year of Our Lord one	76-2	100-2	Bernard of Villeneuve (ii)

Příloha B Počty tokenů v jednotlivých kapitolách

Vizualizaci této tabulky je možné najít v kapitole 5.3. Pro každou kapitolu jsou uvedeny počty tokenů jak ve shrnutí, tak v jednotlivých depozicích.

Kap.	shrnutí	dp. 1	dp. 2	dp. 3	dp. 4	dp. 5	dp. 6	dp. 7	dp. 8	dp. 9	dp. 10	dp. 11	dp. 12
1	169	637	293	81	73	0	0	0	0	0	0	0	0
2	95	541	588	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
3	29	63	35	56	37	32	30	35	40	0	0	0	0
4	128	1064	126	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
5	87	300	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6	112	159	65	662	72	0	0	0	0	0	0	0	0
7	75	858	199	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
8	50	491	292	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
9	176	725	1212	319	305	167	0	0	0	0	0	0	0
10	35	402	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
11	60	289	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
12	148	1107	448	165	356	1561	1100	160	192	406	0	0	0
13	186	1297	801	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
14	111	169	402	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
15	30	234	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
16	99	363	280	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
17	78	3309	784	523	0	0	0	0	0	0	0	0	0
18	104	523	124	750	445	223	0	0	0	0	0	0	0
19	60	1748	4255	1968	1347	198	1840	51	75	0	0	0	0

POČTY TOKENŮ V JEDNOTLIVÝCH KAPITOLÁCH

Kap.	shrnutí	dp. 1	dp. 2	dp. 3	dp. 4	dp. 5	dp. 6	dp. 7	dp. 8	dp. 9	dp. 10	dp. 11	dp. 12
20	43	821	136	582	0	0	0	0	0	0	0	0	0
21	185	838	633	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
22	62	351	156	315	261	0	0	0	0	0	0	0	0
23	119	1866	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
24	78	533	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
25	73	526	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
26	51	538	436	182	328	0	0	0	0	0	0	0	0
27	52	488	89	147	0	0	0	0	0	0	0	0	0
28	56	776	292	461	0	0	0	0	0	0	0	0	0
29	85	376	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
30	86	1126	236	236	0	0	0	0	0	0	0	0	0
31	59	214	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
32	39	1032	229	121	0	0	0	0	0	0	0	0	0
33	31	896	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
34	51	399	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
35	54	2804	105	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
36	65	630	59	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
37	92	1096	420	103	0	0	0	0	0	0	0	0	0
38	29	155	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
39	53	555	121	485	565	0	0	0	0	0	0	0	0
40	38	664	322	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
41	68	530	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
42	75	288	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
43	39	357	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

POČTY TOKENŮ V JEDNOTLIVÝCH KAPITOLÁCH

Kap.	shrnutí	dp. 1	dp. 2	dp. 3	dp. 4	dp. 5	dp. 6	dp. 7	dp. 8	dp. 9	dp. 10	dp. 11	dp. 12
44	53	117	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
45	44	101	221	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
46	94	371	141	171	730	0	0	0	0	0	0	0	0
47	65	294	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
48	52	510	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
49	77	393	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
50	83	528	37	556	376	342	390	114	141	207	128	175	154
51	28	356	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
52	47	214	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
53	67	179	399	520	0	0	0	0	0	0	0	0	0
54	83	1054	1370	1268	2027	463	686	664	153	0	0	0	0
55	127	553	226	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
56	79	2412	360	554	692	0	0	0	0	0	0	0	0
57	41	423	152	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
58	34	305	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
59	82	1558	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
60	128	822	3059	936	1617	369	740	656	1032	774	256	409	150
61	69	408	359	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
62	33	276	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
63	38	90	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
64	26	81	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
65	55	894	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
66	97	2376	3571	1172	2009	419	251	0	0	0	0	0	0
67	47	80	813	94	145	114	0	0	0	0	0	0	0

POČTY TOKENŮ V JEDNOTLIVÝCH KAPITOLÁCH

Kap.	shrnutí	dp. 1	dp. 2	dp. 3	dp. 4	dp. 5	dp. 6	dp. 7	dp. 8	dp. 9	dp. 10	dp. 11	dp. 12
68	86	1302	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
69	42	480	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
70	53	50	296	114	0	0	0	0	0	0	0	0	0
71	46	362	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
72	33	477	158	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
73	60	229	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
74	41	584	668	360	0	0	0	0	0	0	0	0	0
75	39	94	742	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
76	32	1307	200	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Příloha C Textové vzory užité pro identifikaci víry a rituálu

Symbol „|” označuje logickou spojku *nebo*, zatímco pro logickou spojku *a zároveň* je použita množinová čárka.

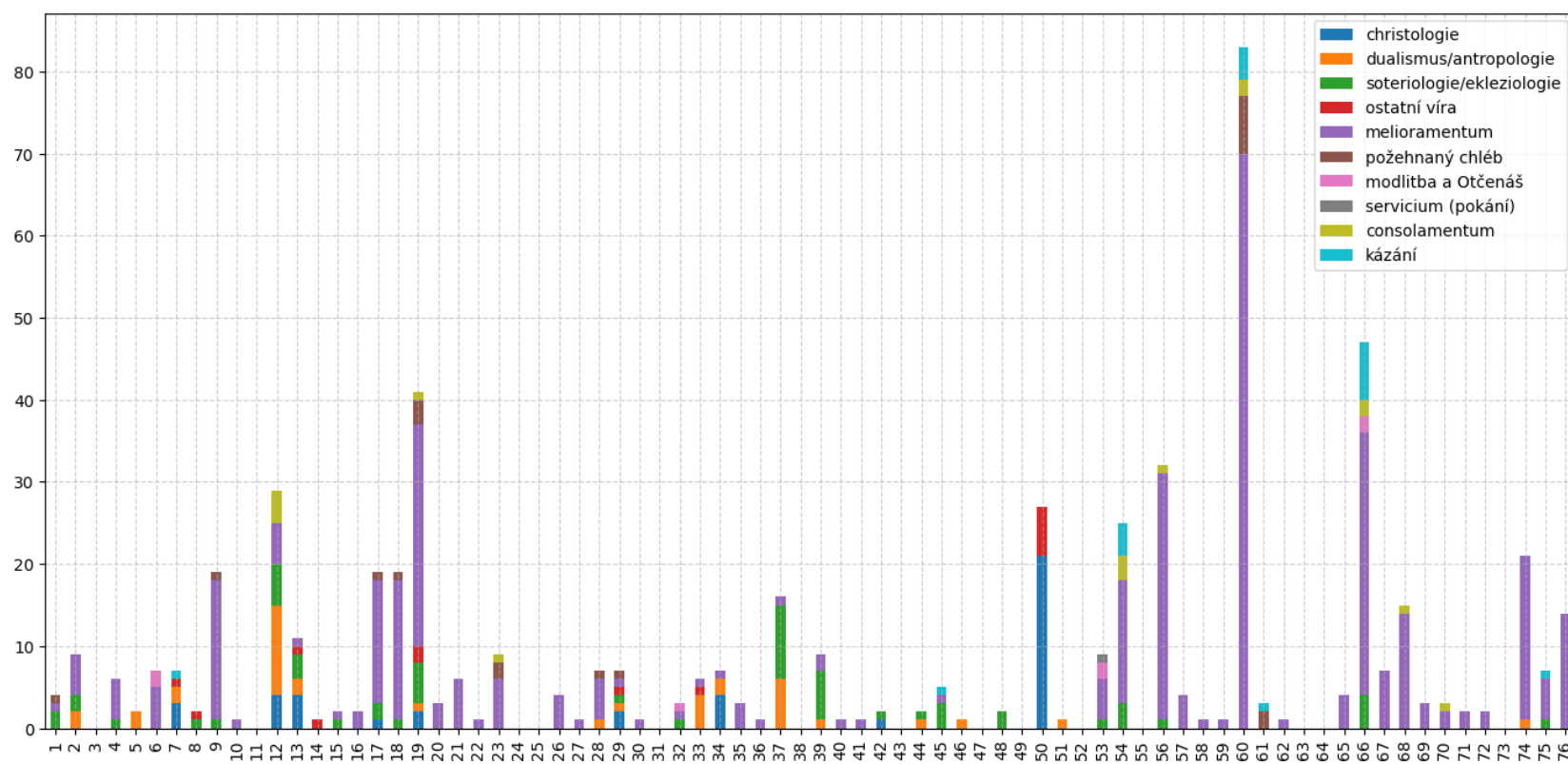
Kategorie víry/rituálu	Hledaný regulární výraz	Kontext (znaky)	Kontext musí obsahovat slova odpovídající regulárním výrazům	Kontext nesmí obsahovat slova odpovídající regulárním výrazům
CHRIS	body	30	['christ god lord']	['give', 'gave', 'given', 'devil']
CHRIS	flesh	70	['came', 'in']	[]
CHRIS	virgin	70	['blessed']	['spirit', 'st', 'saints', 'cry', 'conceive']
CHRIS	consecr*	70	['host']	[]
DUAL	heaven	70	[]	[]
DUAL	paradise	70	[]	['heaven', 'today']
DUAL	devil lucifer	70	['things work made created knew']	[]
DUAL	gods	70	[]	['godson']
DUAL	body	70	[]	['christ', 'god', 'lord']
DUAL	spirit	70	[]	['holy', 'fall', 'fell', 'fallen']
SOTER	spirit	70	['fall fell fallen']	['holy']
SOTER	soul	70	['dead judgment']	[]
SOTER	salvation	70	[]	[]
SOTER	roman	70	['church']	[]
SOTER	faith	70	['hold held']	[]
SOTER	nothing	70	['mass baptism marriage benefit']	[]
SOTER	baptism	70	[]	[]
SOTER	sacrament	70	[]	['body', 'host']
SOTER	binding	70	['pope']	[]

Kategorie víry/rituálu	Hledaný regulární výraz	Kontext (znaky)	Kontext musí obsahovat slova odpovídající regulárním výrazům	Kontext nesmí obsahovat slova odpovídající regulárním výrazům
SOTER	saved	30	['in through except sect']	[]
EXTRA	wantonness	70	['land']	[]
EXTRA	virgin	70	['conceive']	[]
EXTRA	John	70	['baptist', 'not', 'good']	[]
EXTRA	Saracens	70	['better worthy']	[]
EXTRA	sacrifice	70	['altar']	[]
EXTRA	usury	70	['sin']	[]
MELIOR	adore adored adoring	70	[]	[]
MELIOR	genuflect	70	[]	['adore adored adoring']
MELIOR	bless*	70	['bread', 'eat ate eaten eating']	['same']
MELIOR	same	70	['table', 'eat ate eaten eating']	['bless*']
PRAY	say said saying pray prayed	70	['our', 'father']	[]
PRAY	pray prayed	70	['manner', 'heretics']	['our', 'father']
SERVIC	service	70	['confession']	[]
CONSOL	consoled consoling consolation	70	[]	['hands']
CONSOL	hands	70	['on upon']	['consoled', 'consoling', 'consolation']
CONSOL	received	70	['hereticate']	['consoled', 'consoling', 'consolation', 'hands']
PREACH	preached	70	['there in at']	['order', 'brother']

Příloha D Body udělené kapitolám v jednotlivých kategoriích víry a rituálu

Body zachycené v grafu je možné nalézt rozepsané v tabulce na další straně.

BODY UDĚLENÉ KAPITOLÁM V JEDNOTLIVÝCH KATEGORIÍCH VÍRY A RITUÁLU

kap.	christo- logie	dualismus antropologie	soteriologie ekleziologie	ostatní víra	meliora- mentum	požehnaný chléb	modlitba a Otčenáš	servicium (pokání)	consola- mentum	kázání
1	0	0	2	0	1	1	0	0	0	0
2	0	2	2	0	5	0	0	0	0	0
3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
4	0	0	1	0	5	0	0	0	0	0
5	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0
6	0	0	0	0	5	0	2	0	0	0
7	3	2	0	1	0	0	0	0	0	1
8	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0
9	0	0	1	0	17	1	0	0	0	0
10	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
11	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
12	4	11	5	0	5	0	0	0	4	0
13	4	2	3	1	1	0	0	0	0	0
14	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0
15	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0
16	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0
17	1	0	2	0	15	1	0	0	0	0
18	0	0	1	0	17	1	0	0	0	0
19	2	1	5	2	27	3	0	0	1	0
20	0	0	0	0	3	0	0	0	0	0
21	0	0	0	0	6	0	0	0	0	0
22	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
23	0	0	0	0	6	2	0	0	1	0

BODY UDĚLENÉ KAPITOLÁM V JEDNOTLIVÝCH KATEGORIÍCH VÍRY A RITUÁLU

kap.	christo- logie	dualismus antropologie	soteriologie ekleziologie	ostatní víra	meliora- mentum	požehnaný chléb	modlitba a Otčenáš	servicium (pokání)	consola- mentum	kázání
24	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
25	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
26	0	0	0	0	4	0	0	0	0	0
27	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
28	0	1	0	0	5	1	0	0	0	0
29	2	1	1	1	1	1	0	0	0	0
30	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
31	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
32	0	0	1	0	1	0	1	0	0	0
33	0	4	0	1	1	0	0	0	0	0
34	4	2	0	0	1	0	0	0	0	0
35	0	0	0	0	3	0	0	0	0	0
36	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
37	0	6	9	0	1	0	0	0	0	0
38	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
39	0	1	6	0	2	0	0	0	0	0
40	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
41	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
42	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0
43	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
44	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0
45	0	0	3	0	1	0	0	0	0	1
46	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0
47	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

BODY UDĚLENÉ KAPITOLÁM V JEDNOTLIVÝCH KATEGORIÍCH VÍRY A RITUÁLU

kap.	christo- logie	dualismus antropologie	soteriologie ekleziologie	ostatní víra	meliora- mentum	požehnaný chléb	modlitba a Otčenáš	servicium (pokání)	consola- mentum	kázání
48	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0
49	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
50	21	0	0	6	0	0	0	0	0	0
51	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0
52	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
53	0	0	1	0	5	0	2	1	0	0
54	0	0	3	0	15	0	0	0	3	4
55	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
56	0	0	1	0	30	0	0	0	1	0
57	0	0	0	0	4	0	0	0	0	0
58	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
59	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
60	0	0	0	0	70	7	0	0	2	4
61	0	0	0	0	0	2	0	0	0	1
62	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
63	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
64	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
65	0	0	0	0	4	0	0	0	0	0
66	0	0	4	0	32	0	2	0	2	7
67	0	0	0	0	7	0	0	0	0	0
68	0	0	0	0	14	0	0	0	1	0
69	0	0	0	0	3	0	0	0	0	0
70	0	0	0	0	2	0	0	0	1	0
71	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0

BODY UDĚLENÉ KAPITOLÁM V JEDNOTLIVÝCH KATEGORIÍCH VÍRY A RITUÁLU

kap.	christo- logie	dualismus antropologie	soteriologie ekleziologie	ostatní víra	meliora- mentum	požehnaný chléb	modlitba a Otčenáš	servicium (pokání)	consola- mentum	kázání
72	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0
73	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
74	0	1	0	0	20	0	0	0	0	0
75	0	0	1	0	5	0	0	0	0	1
76	0	0	0	0	14	0	0	0	0	0